

HÜR SÖZ GAZETESİ'NDE KIBRIS YAHUDİ MÜLTECİ KAMPLARI (1946-1949)

Cyprus Jewish Refugee Camps in Hür Söz Newspaper (1946-1949)

Şahin YEDEK*

Öz: İkinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında Avrupa'daki Nazi baskısından kaçıp kurtulmak isteyen Yahudiler, Filistin'e gitmenin yollarını aramışlardır. Bu dönemde Filistin İngiltere'nin kontrolünde olduğundan, Yahudilerin kontrolsüz olarak Filistin'e girmelerine müsaade edilmiyordu. Yahudiler yasa dışı yollardan gemiler vasıtasıyla Filistin'e gitmek üzere yola çıkmışlarsa da, Akdeniz'de yakalanarak yine İngilizlerin diğer bir sömürgesi olan Kıbrıs Adası'na İngilizlerin gözetimi altında getirilmişlerdir. Kıbrıs'a getirilen bu Yahudilerin sayısı 3 yıl içinde 52.000 kişiye ulaşmıştır. İngilizler tarafından Kıbrıs'ta oluşturulan Caraolos (Karaoğlu), Xylo timbo (Ksilotimbo) ve Dekhelia (Dikelya) adındaki askeri kamplarda 3 yıla yakın bir süre kalan Yahudiler, Ada şartlarında hayatlarını mülteci statüsünde sürdürmeye çalışmışlardır. İngiliz askerlerinin kontrolündeki bu kamplardan Filistin'e gitmek için mücadele eden Yahudilerle ilgili Hür Söz Gazetesi'nde sıkça haber yayımlanmıştır. Kamp koşulları, gelen-giden mültecilerin sayıları güncel olarak takip edilip gazete aracılığıyla duyurulmaya çalışılmıştır. Bu çalışmamızda Kıbrıs'ta oluşturulan Yahudi kampları, yaşam koşulları, Kıbrıs halkının mülteci kamplarına bakışı ve kamplara yapılan masraflar gibi konular detaylarıyla incelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yahudi, Mülteci, Kıbrıs, İngiltere, Filistin.

Abstract: The Jews who wanted to escape from the Nazi raids in Europe during and after the Second World War searched for ways to go to Palestine. Since Palestine was under British control during this period, the Jews were not allowed to enter Palestine uncontrollably. Although the Jews had set out through ships to go to Palestine through illegal roads, they were caught in the Mediterranean and brought under the auspices of the British to the Cyprus Island, another colony of the English. The number of this Jews brought to Cyprus reached 52,000 in 3 years. In military camps named Caraolos (Karaoglu), Xylo timbo (Ksilotimbo) and Dekhelia (Dikelya) which were created by the British in Cyprus, Jews, who stayed nearly 3 years have tried to maintain their lives in the conditions of the island under refugee status. The news about jews, who was trying to go to Palestine from those camps under the control of British Soldiers was often broadcasted in "Hür Söz Newspaper". The conditions of the camps the number of the refugees going and coming have been followed and tried to be announced through the paper. In our study The topics like The jews camps built in Cyprus, their life conditions, the viewpoint of the people and the expenses fort he camps have tried to be investigated in details.

Keywords: Jewish, Refugee, Cyprus, Britain, Palestine.

* (Dr. Öğr. Üyesi); Munzur Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Tunceli-Türkiye. Email: sahinyedek@hotmail.com; Doi ID: <https://orcid.org/0000-0002-3783-520X>

1. Giriş: Kıbrıs

Kıbrıs, Sicilya ve Sardunya'dan sonra Akdeniz'in üçüncü büyük adasıdır.¹ Ada, Limasol Kalesi'nin fethiyle başlayıp, 1 Ağustos 1571'de Mağusa Kalesi'nin Venediklilerden teslim alınmasına kadar 80.000 şehit verilerek tamamlanan askeri harekât sonucunda Osmanlı Devleti hâkimiyetine girmiştir.² Kıbrıs Beylerbeyliği idari yapısıyla, 1571 yılından 1878 yılına kadar Türk idaresinde kalmış, bu süre içinde tarihinde yaşamadığı özgürlük dönemini yaşamıştır. Türkler, Katoliklerin kapattığı kiliseleri açtırmış ve Rum halka her anlamda dini özgürlük sağlamıştır. Kıbrıs'taki Osmanlı idaresi fiilen 307, hukuken 352 yıl sürmüştür. 1877 - 1878 yılları arasında gerçekleşen ve 93 Harbi olarak da bilinen Osmanlı-Rus Savaşı'nda, Osmanlı Devleti'nin Ruslara yenilmesi üzerine Ruslara karşı fazla ödün vermemek amacıyla³ İngilizlerin de Kıbrıs'ı istemesi üzerine Ada, 4 Haziran 1878 tarihli sözleşme ile 87.686 Osmanlı lirasına İngiltere'ye kiralanmıştır.⁴ Böylece Osmanlı mülkiyeti devam ediyor sayılmakla birlikte, yönetim tamamen İngilizlere geçmiştir. İngilizler özellikle 1869 yılında Süveyş Kanalı'nın tamamlanmasının ardından sömürgelerine giden en kestirme yol olan Akdeniz'de geçici üsler edinme peşine düşmüş, Kıbrıs Adası'nın bu açıdan mükemmel bir yerde olduğunu görmüştür.⁵ Mart 1878'den itibaren Akdeniz ve genel olarak doğu çıkarlarının tehlikeye düştüğünü görünce, bölgede artan Rus gelişme ve baskısına aktif olarak karşı çıkmak üzere harekete geçmiş ve bunun sonucu olarak Kıbrıs'a yerleşmiştir.⁶ 1914'te başlayan Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti'nin İngiltere'nin karşısında, Almanya'nın yanında savaşa girmesi üzerine İngilizler Ada'ya tamamen el koyduğunu açıklamıştır.⁷ Hem Birinci Dünya Savaşı yıllarında hem de Kurtuluş Savaşı yıllarında İngiltere'ye bağlı olmaya devam eden Kıbrıs, Kurtuluş Savaşı sonrasında 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan Lozan Barış Antlaşması'nın 20.

¹ *Osmanlı İdaresinde Kıbrıs*, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yay., Ankara, 2000, s. 13.

² Akdes Nimet Kurat, *Türk İngiliz Münasebetlerinin Başlangıcı ve Gelişmesi (1553-1610)*, TTK Basımevi, Ankara, 1953, s.4; Celal Erdönmez, *Şeriye Sicillerine Göre Kıbrıs'ta Toplum Yapısı (1839-1856)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2004, s. 8.

³ Selahi R. Sonyel, "İngiltere Dışişleri Bakanlığı Belgelerine Göre Osmanlı Padişahı Abdülhamit 48 Saat İçinde Kıbrıs'ı İngiltere'ye Nasıl Kiraladı", *Belleten*, C. XVII, Sayı: 168, 1977, s. 732-734.

⁴ Stefanos Yerasimos, *Az Gelişmişlik Sürecinde Türkiye, C.2*, Gözlem Yay., İstanbul, 1975, s.975- Bayram Kodaman, *Sultan II. Abdulhamid Devri Doğu Anadolu Politikası*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay., Ankara, 1987, s.25.

⁵ Rifat Uçarol, *1878 Kıbrıs Sorunu ve Osmanlı-İngiliz Antlaşması*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat

Fakültesi Yay., No:2434, İstanbul, 1978, s.33.

⁶ Rifat Uçarol, *Siyasi Tarih(1789-2012)*, Der Yay., 9. Baskı, İstanbul, 2013, s.347,348.

⁷ Esra Sarıkoyuncu Değerli, "Demokrat Parti Döneminde Türkiye'nin Kıbrıs Politikası", *Gazi Akademik Bakış*, Cilt 6, Sayı 11, Ankara, Kış 2012, s. 87.

maddesi⁸ gereğince, İngiltere'ye resmen bırakılmıştır.⁹ İngiltere, 1925'te ise Kıbrıs'ı krallık tacına bağlı bir koloni statüsüne dönüştürmüştür. Kıbrıs'ın nüfusu; İngilizlerin Ada'ya çıktıkları 1878 yılında 150.000 civarındadır. 1881'de 186.173, 1891'de 209.286, 1901'de 237.022, 1911'de 274.108, 1921'de 310.715, 1931'de 347.959 ve 1946'da yapılan sayımda ise 80.361 Türk, 361.373 Rum ve 7.756 diğer unsurlar olmak üzere 449.490 kişi olarak tespit edilmiştir.¹⁰

2. Hür Söz Gazetesi

Kıbrıs'ın Lefkoşa Vilayeti'nde İmtiyaz Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü Fevzi Ali Rıza Bey tarafından 17 Ağustos 1946 tarihinde yayın hayatına başlayan *Hür Söz*,¹¹ 1 kuruş fiyatıyla günlük olarak çıkarılıp “*Günlük Sabah Gazetesi*” olarak kendini tanımlayan bir gazetedir. Dizgisi *Hür Söz* bürosunda, baskısı Zavallı Matbaasında yapılarak 2 sayfa halinde çıkarılan gazete Cuma günleri 4 sayfa olarak yayımlanmaya çalışılmıştır. Atatürkçü ve onun devrimlerine bağlı, tarafsız, bağımsız, Kıbrıs Türklerinin çıkarlarını ön planda tutan bir yayın politikası izleyen *Hür Söz*, Kıbrıs yerelinde yayımlanmasına rağmen dünya gündemini takip edip, halkı gününbirlik haberdar etmeye gayret eden bir yayın politikası sürdürmüştür. Okuyucular, gazetede tefrika halinde yayınlanan yazılar ile sosyal, kültürel ve iktisadi açıdan aydınlatılmaya çalışılmıştır. Özellikle Kıbrıs'ın Anavatana dâhil edilmesi, Rumlarla olan politik mücadeleler yoğun şekilde gazete sayfalarına yansımıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kaçak yollarla Filistin'e gitmeye çalışan Yahudilerin Kıbrıs'a getirilerek mülteci kamplarının oluşturulması aşamasından itibaren haberler vermeye çalışan *Hür Söz*, bu dönemde Kıbrıs'ta yayın hayatını sürdüren diğer gazetelere göre bu konuyla ilgili daha fazla ve ayrıntılı bilgi vermiştir. Çalışmalarımız esnasında Kıbrıs'ın aynı dönem diğer basın organlarında (*Ateş Gazetesi*¹²) konu hakkında yayınlanan haberlerin çok eksik kaldığı, ya da çok seyrek verilen bu haberlerin *Hür Söz* haberleri ile örtüştüğü

⁸ Lozan Antlaşması, Madde 20:Türkiye, Britanya Hükümeti tarafından Kıbrıs'ın 5 Kasım 1914'te ilan olunan ilhakını tanıdığını beyan eder. *Düstur*, 3. Tertip, C.5, Necmi İstikbal Matbaası, İstanbul, 1931, s.28.

⁹ Kemal Çiçek, “Kıbrıs”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 25, Ankara, 2002, s.380.

¹⁰ *Hür Söz Gazetesi*, Yıl 3, Sayı 702, Tarih:29.10.1948, s.2. (Sonraki dipnotlar aynı düzende kısaltılarak verilecektir.)

¹¹ *Hür Söz*, 1, 1, Tarih:17.08.1946.

¹² Kıbrıs'ın diğer bir yazılı basın organı olan Ateş Gazetesi, 27 Eylül 1946 tarihinde yayın hayatına başlamış günlük yayımlanan bir gazetedir. M. Kemal Deniz'in müdür ve imtiyaz sahibi olduğu, “*Kıbrıs Türk Halkının Kendi Gazetesidir*” şiarıyla Lefkoşa'da M. Fikri Basımevinde “Pazartesiden Başka Her Gün Sabah Çıkar” alt başlığıyla çıkarılmaya başlanan Ateş, 1952 yılına kadar yayını sürdürmüştür. *Ateş Gazetesi*, Yıl 1, Sayı 1, 27.09.1946.

görülmüştür. Bu nedenle dönemin(1946-1949) konuyla ilgili en fazla haber veren yayın organı olan *Hür Söz* çalışmamızın ana kaynağı olmuştur.

3. Yahudilerin Kıbrıs'a Getirilişi

İngiltere 1917'de Balfour Deklarasyonuyla¹³ Filistin'in Yahudilerin milli yurdu olduğunu kabul etmişti. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Milletler Cemiyeti'nin 22 Temmuz 1922 tarihli kararı, Filistin bölgesinin manda yönetimini İngiltere'ye vererek mevcut duruma meşruiyet kazandırdı¹⁴. İkinci Dünya Savaşı sona erdiğinde İngiltere yeni bir gerçeklik ile yüz yüze kaldı. Savaş sırasında Avrupa'da yaklaşık 6 milyon Yahudi toplama ve imha kamplarında, gaz odalarında öldürülmüştü. Soykırımdan kurtulan Yahudiler için Filistin'e gitmek ve çoğunluğu oluşturdukları bir devlet çatısı altında yaşamak bir tutku haline geldi.¹⁵ İşte Avrupa'dan kaçarak ve yasadışı yollarla Akdeniz üzerinden Filistin'e denizyolu ile gitmeye çalışan Yahudilerin İngilizler tarafından yakalanarak Kıbrıs Adası'na gemilerle getirilmesine 1946 yılının Ağustos ayından itibaren başlandı. 1948 yılının Nisan ayının son haftasına kadar da bu nakil işi devam etti.¹⁶ *Hür Söz* Kıbrıs'a getirilen Yahudi mültecileri hem kendi muhabirleri aracılığıyla takip etmiş, hem de Ada'nın Rum gazetelerindeki haberleri kendi sütunlarına taşımıştır. Bu konudaki ilk haber; 20 Ağustos 1946 tarihli *Cyprus Mail Gazetesi*'ne atıf yapılarak aktarılan; Yahudi yüklü bir geminin 543'ü erkek, 237'si kadın ve 5'i çocuk olmak üzere 785 Yahudi'yi Kıbrıs'a getirdiği ve bunların toplama kamplarına yerleştirildiği bilgisini içermektedir.¹⁷ Yine *Cyprus Mail Gazetesi*'nin 23 Ağustos 1946 tarihli nüshasına atıf yapılarak; Kıbrıs'a Yahudi taşımakta olan Empire Rival gemisinin Hayfa körfezinde demirli bulunduğu sırada sabotaj yapılmak suretiyle batırılmaya teşebbüs edildiği bildirilir. Haberde; 3 kişinin yüzerek vapura yaklaşıp yan kısmına patlayıcı madde koydukları, infilâk sonucu geminin yanında 2 metre çapında bir delik açıldığı ve bu yüzden geminin batma tehlikesi geçirdiği fakat suların tulumbalarla dışarıya atılmasıyla korkulunun olmadığı yazmaktadır. Haberin devamında; askeri makamların emniyeti arttırmak için gemilerin üzerine

¹³ Bu Deklarasyonu 2 Kasım 1917'de Arthur James Balfour, Lord Rothschild'e hitaben kaleme almıştır. Rothschild Ailesi'nin Filistin'de faaliyetleri için bkz. Sezai Balcı-Mustafa Balcıoğlu, *Rothschildler ve Osmanlı İmparatorluğu*, Erguvani Yay., II. Baskı, Ankara 2017; Hikmet Tanyu, *Tarih Boyunca Yahudiler ve Türkler*, C.2, Elips Kitap, İstanbul, 2005, s.16,17.

¹⁴ Nicholas Bethell, *The Palestine Triangle; The Struggle for the Holy Land, 1935-1948*, New York: G.P. Putnam's Sons, 1979, s.20.

¹⁵ Esra Danacıoğlu, "Kıbrıs Yahudi Gözaltı Kampları", *Söylem Dergisi*, Sayı 2, Cilt 1, Şubat 1996.

¹⁶ *Hür Söz*, 2-550- 29.04.1948, s.2.

¹⁷ *Hür Söz*, 1-8- 21.08.1946, s.2.

daha fazla asker çıkardığı, sahile askerlerin nakledildiği ve sahil evlerinde bu kişilerin bulunması için araştırmalar yapıldığı bildirilmiştir.¹⁸

Bu arada İngilizler tarafından Kıbrıs'a Yahudi kabileleri getirildiği gibi, savaş sırasında İngilizlere esir düşen Almanlar da getirildi. Konuyla ilgili bir haberde; 1.000 Alman esirinin getirildiği, resmi kaynakların da bunu teyit ettiği bildirilmiştir. Esir Almanların muhacir Yahudilerin kamplarında çalıştırılan işçilerin yerine getirildikleri duyumları olduğu bildirilmiştir. Resmî makamlar ise; Alman esirlere ücret karşılığı kamp inşasına yardım edip etmeyeceklerinin sorulduğu, buna karşılık; "Avrupa'nın her yerinde birçok kamp inşa ettiklerini ve bir yenisine başlamak niyetinde olmadıklarını belirttiklerini" beyan etmiştir. Bu diyalog, getirilen ve daha getirilecek olan Alman esirlerinin kamp inşasında tecrübeli olduklarını açıkça göstermiştir.¹⁹

Empire Heywood ve Ocean Vigour İngiliz Gemileri 2 Kasım 1946 Cumartesi sabahı Mağusa'ya 1.279 Yahudi mülteci daha getirir. Mülteciler Karaoğlu Kampı'na gitmeyi kabul etmeyip, taşkınlık çıkarmak istemişlerse de Karaoğlu'ndan getirilen eski mültecilerden bazılarının konuşmaları ile sakinleşip kamplara yerleştirilmişlerdir.²⁰ Bu arada Yahudi Ajansı üyelerinden oluşan bir kabile, Dr. George Josupthal'ın başkanlığında Kıbrıs'a gelir. Bu kabileye Filistin İngiliz Manda Yönetimi mülteci dairesinden bir kişi de eşlik eder. Kafilenin geliş amacı, İngiliz Hükümeti'nin izniyle Filistin'e sevk edilecek olan Yahudi göçmenlerin durumunu incelemektir.²¹ Kış mevsimi gelmesine rağmen Kıbrıs'a yoğun olarak kaçak Yahudi mültecileri getirilmeye devam edilir. 29 Kasım 1946 tarihinde içinde mültecilerin bulunduğu 3.800 kişilik yeni bir kabile üç vapurla Mağusa Limanına getirilip kamplara gönderilir. Yahudilerin kamplara gönderilmesi 3 günü bulur.²² Mülteci Yahudiler dramatik bir şekilde limandan otomobillerle Karaoğlu'na taşınırken yollara birçok kâğıt atarlar. Muhabir Fransızca olan bu kâğıtlardan bir tanesini alarak içeriğini tercüme etmiş ve okuyuculara sunmuştur. Küçük bir defter kanadına mürekkeple yazılmış olan bu kâğıtlarda: "*Kıbrıslı kardeşler, Auschvitz, Bucheuwad Maidauek'daki Alman Temerküz kamplarında fena muamele gören bizler için, memleketinizin de bir temerküz kampı haline getirilmesine müsaade etmeyiniz. Kıbrıslı kardeşler, Kıbrıs'ta bulunan Yahudilerin memleketleri olan Filistin'e gönderilmeleri için siz de*

¹⁸ *Hür Söz*, 1-8- 24.08.1946, s.2.

¹⁹ *Hür Söz*, 1-15- 01.09.1946, s.2.

²⁰ *Hür Söz*, 1-79- 06.11.1946, s.2.

²¹ *Hür Söz*, 1-100- 27.11.1946, s.2.

²² *Hür Söz*, 1-103- 30.11.1946, s.2.

gösteriler yapabilirsiniz"²³ ifadeleriyle, Kıbrıs halkından Yahudilerin Filistin'e gönderilmesi için protesto mitingleri yapmaları istenir.

1946 yılının Aralık ayında Filistin'in kontrolünü elinde tutan İngiliz Hükümeti "Kıbrıs'a Yeni Yahudiler Gönderilmek Mecburiyetinde Kalınıyor" başlıklı bir tebliğ yayınlayarak; Kıbrıs'a yeniden mülteci Yahudi gönderilmek mecburiyetinde kalınacağından duyulan üzüntüyü ifade etmiştir. Tebliğde; Hükümetin, mültecilerin katlanmakta olduğu güçlük ve zorlukları anladığını fakat hiçbir memleketin sınırları içine binlerce kişinin izinsiz bir şekilde girmesine müsaade edilmeyeceğini, yapılan bütün uyarılara rağmen Filistin'e gelme teşebbüslerinin devam ettiğini bildirmiştir. Tebliğde, Yahudileri taşımakta olan gemilere "Esir Gemisi" denildiğini, hâlbuki bunun tamamen asılsız olduğu, mültecilere mümkün olan serbestliğin verilmeye çalışıldığı da ilâve edilmiştir. Diğer taraftan Kıbrıs'taki bazı mültecileri Filistin'deki kamplara nakletmek için İngiltere'nin gayret ettiği, bu kamplara ilk olarak ayda 750 Yahudi'nin sevk edileceği" açıklanmıştır.²⁴

Bu arada Mağusa'ya 11-13 Şubat 1947 tarihlerinde 1.342 Yahudi daha getirilerek, bunlar Mağusa Limanından Karaoğlu Kampına götürülür.²⁵ Ayrıca Mağusa limanına gelen Empire Lifeguard ve Empire Comfort adlı vapurlarla 527 Yahudi daha getirilmiş, bunlar da Ksilotimbo Kampına götürülmüşlerdir.²⁶ 1947 yılının Mart ayı Yahudilerin Kıbrıs'a adeta akın halinde getirildikleri bir ay olur. 10 Mart'ta Mağusa Limanına Empire Sheter ve Empire Rest gemileriyle 600 Yahudi mülteci getirilir ve Kıbrıs kamplarında bulunan Yahudi sayısı 9.782'ye çıkar ki, bu sayıya Kıbrıs'ta doğan bebekler dâhil edilmemiştir.²⁷ Yine 15 Mart'ta Empire Rival Vapurunun getirdiği 544'ü erkek ve 153'ü kadın olmak üzere 697 Yahudi Mağusa'dan karaya çıkarılıp kamplara yerleştirilir.²⁸ Getirilen bu kafilenin içinde kimlikleri şüpheli olanlar Karaoğlu'ndaki 55'inci kampa sorguya çekilmek üzere sevk edilir. Mültecilerin gemiden nakli esnasında küçük hâdiseler olmuşsa da Karaoğlu'nda herhangi bir sorun yaşanmaz. Aynı gün öğleden sonra saat 6.30 sıralarında Empire Korveti Mağusa'ya ayrıca 138 mülteci daha getirir.²⁹

1 Nisan 1947 Salı günü Mağusa Limanına gelen 2 İngiliz vapuru Kıbrıs'a çok sayıda Yahudi muhaciri çıkarır. Ocean Vigoure isimli bir gemiye ise Filistin'e götüreceği bir aylık kota olan 750 Yahudi alındığı

²³ *Hür Söz*, 1-108- 05.12.1946, s.2.

²⁴ *Hür Söz*, 1-105- 02.12.1946; Morris Laub, *Last Barrier to Freedom; Internment of Jewish Holocaust Survivors on Cyprus, 1946-1949*, California, 1985, s.14.

²⁵ *Hür Söz*, 1-175- 13.02.1947, s.1.

²⁶ *Hür Söz*, 1-192- 03.03.1947, s.1.

²⁷ *Hür Söz*, 1-200- 11.03.1947, s.1.

²⁸ *Hür Söz*, 1-203- 14.03.1947, s.1. ; *Hür Söz*, 1-205- 16.03.1947, s.1.

²⁹ *Hür Söz*, 1-206- 17.03.1947, s.2.

sırada sabotaj yapılarak batırılmak istenir. Vapur her ne kadar batma tehlikesine maruz kalmışsa da limanda bulunan İngiliz torpidosu ve zet kraflar imdada yetişerek tehlikeyi önler. Aramalar sonucu vapurların çok uzağında 2 mayolu Yahudi yakalanıp karaya çıkarılır ve polise teslim edilir. Motorlar vasıtasıyla vapurdaki sular da boşaltılır.³⁰ Ayrıca Teodor Herzl'in gemisinden Mağusa Limanına 1.200 Yahudi daha çıkarılmış olup bunlarda Karaoğlu kampına sevk edilir.³¹

Yahudilerin Kıbrıs'a getirilmesi devam ederken *Hür Söz*'ün 25 Nisan 1947 nüshasında "Yahudi Geldi" başlığı altındaki haberde; Empire Hiseguard ve Empire Comfort vapurları ile 486 erkek, 273 kadın ve 2 çocuktan oluşan yeni bir Yahudi kafilesinin gelmiş olduğu ve bunların Ksilotimbo Kampına sevk edildikleri belirtilir.³² 1947 yılının Mayıs ayında Kıbrıs Mağusa Limanına Yahudi gemisi "Hatikvali" ile bir kez 1.125 mülteci çıkarılır ve bu mülteciler Karaoğlu ve Ksilotimbo Kamplarına sevk edilir.³³ 1 Haziran'da ise Mağusa'ya Ocean Vigour isimli vapurla 387 kaçak muhacir Yahudi daha getirilerek Karaoğlu Kampına yerleştirilir.³⁴

1947 yılının Temmuz ayında İngiliz denizcileri ile aralarında ağır çarpışmaların olduğu haber alınan 4.500 kişilik bir Yahudi kafilesi adaya getirilir. 20 Temmuz Pazar günü gelen bu mülteciler Karaoğlu Kampına yerleştirilir. Bu kafileden sonra Kıbrıs'taki kamplarda bulunan Yahudilerin sayısı 20.439 kişiyi bulur.³⁵ Bu kafilenin ardından yine izinsiz olarak Fransa'dan Filistin'e 4.500 Yahudi'yi taşımakta olan bir gemi Filistin sularında yakalanıp Fransa'ya iade edilir. 4.500 kişilik bu Yahudi kafilesi, protesto amacıyla gemilerden inmeme kararı alır. Fransız gazetelerinden gelen haberlere göre; Fransa'nın İngiltere ile yaptığı anlaşma gereğince muhacirlerin Fransa'ya girmesine hiç bir şekilde muhalefet gösterilmeyecek, buna rağmen eğer gemilerden inmeme kararında ısrar ederlerse hiç bir zorlamaya tâbi tutulmayacaklardır. Yahudiler Fransa'dan ayrıldıkları gün Kolombiya'ya gitmek üzere vize aldıklarını söylemişlerse de, Kolombiya Hükümetinin böyle bir şeyden haberi olmadığı ortaya çıkar.³⁶ Fransa'ya gitmeye razı olmadıkları takdirde, ne Filistin'e nede Kıbrıs'a gönderilmeyecekleri Yahudilere bildirilir. Fransa limanında bekleyen bu Yahudiler, ölmeye razıyız fakat Fransa'ya inmeyiz diyerek uygulamaya itiraz ederler.³⁷ 2 hafta boyunca Fransa'nın Port de Bouc

³⁰ *Hür Söz*, 1-222- 03.04.1947, s.2.

³¹ *Hür Söz*, 1-234- 18.04.1947, s.2.

³² *Hür Söz*, 1-241- 25.04.1947, s.1.

³³ *Hür Söz*, 1-271- 29.05.1947, s.1.

³⁴ *Hür Söz*, 1-275- 03.06.1947, s.2.

³⁵ *Hür Söz*, 1-317- 22.07.1947, s.2.

³⁶ *Hür Söz*, 1-320- 25.07.1947, s.1.

³⁷ *Hür Söz*, 1-326- 01.08.1947, s.1.

Limanı'nda gemilerin içinde kalırlar.³⁸ Yahudilere İngiliz Hükümetinin kararının değişmeyeceği belirtilse de, gemide kalan kadınlardan 60'ının hamile olduğu ve birkaç hafta içinde doğum yapacakları da muhabirler tarafından yetkililere bildirilir.³⁹

Yahudilerin gemilerden inmeme ısrarı üzerine Almanya'ya gönderilecekleri ihtar edilse de buna da aldıriş edilmez ve gemiler hareket ederek mültecileri Hamburg'a götürür.⁴⁰ Bu bekleyiş devam ederken olayları haber alan dünya Yahudileri 12 saatlik bir açlık grevi ilân etmişlerdir. Bu greve Kıbrıs kamplarındaki Yahudiler de iştirak ederler. Aynı gün Kudüs Sinagogunda muhacirler için dualar edilir.⁴¹ Her ne kadar inmeyeceğiz deseler de,⁴² bir buçuk aydan fazla gemilerde yaşayan 4.500 Yahudi, Hamburg'da hadise çıkarmadan gemilerden inmek zorunda kalır ve trenlerle kendileri için hazırlanmış olan kamplara götürülür.⁴³

Bu olaylar yaşanırken Kıbrıs'a artık Yahudi getirilmeyeceğine dair haberler yayılmışsa da 387'si erkek, 228'i kadın ve 187'si çocuk olmak üzere önce toplam 802, 31 Temmuz tarihinde ise Empire Comfort isimli bir vapurla 166'sı erkek, 54'ü kadın ve 2'si de çocuk olmak üzere toplam 222 Yahudi daha getirilerek Karaoğlu'na yerleştirilir.⁴⁴ Eylül ayında 432,⁴⁵ Ekim ayında 800 mülteci Empire Shelter ve Empire Rest gemileriyle Mağusa Limanı'na getirilerek Karaoğlu ve Ksilotimbo Kamplarına sevk edilir.⁴⁶

Hür Söz'ün "Yahudi Akını Devam Ediyor" başlıklı haberinde 5 Ekim tarihinde Empire Rest vapuru ile 390, Empire Comfort vapuru ile 398, Snow Smith vapuru ile 829, 6 Ekim tarihinde ise Empire Shelter vapuru ile 402 Yahudinin geldiği ve Yahudilerin olaysız bir şekilde Ksilotimbo Kampına sevk edildiği bildirilir. Toplam 2.019 kişi olan bu Yahudilerden 830'u erkek, 825'i kadın ve 355'i de çocuklardan oluşmuştur.⁴⁷ Bu gelenlerle birlikte Kıbrıs'taki Yahudi sayısı 18.000'e çıkar ve İngiltere Hükümetinin Filistin'e girmesine müsaade ettiği aylık 750 Yahudi mültecinin Kıbrıs'tan gönderilmesine başlanır.⁴⁸

Kıbrıs'a Kasım ayında Kademah Vapuru ile 761 Yahudi getirilir, bunlar Ksilotimbo Kampına sevk edilir.⁴⁹ 1947 yılının son günü yayınlanan

³⁸ *Hür Söz*, 1-330- 06.08.1947, s.1.

³⁹ *Hür Söz*, 2-341- 21.08.1947, s.1.

⁴⁰ *Hür Söz*, 2-343- 23.08.1947, s.1.

⁴¹ *Hür Söz*, 2-346- 27.08.1947, s.1.

⁴² *Hür Söz*, 2-352- 03.09.1947, s.1.

⁴³ *Hür Söz*, 2-358- 10.09.1947, s.1.

⁴⁴ *Hür Söz*, 1-325- 31.07.1947, s.1.

⁴⁵ *Hür Söz*, 2-375- 30.09.1947, s.1.

⁴⁶ *Hür Söz*, 2-380- 05.10.1947, s.2.

⁴⁷ *Hür Söz*, 2-381- 07.10.1947, s.1.

⁴⁸ *Hür Söz*, 2-390- 17.10.1947, s.2.

⁴⁹ *Hür Söz*, 2-416- 19.11.1947, s.2.

“Yahudi Mültecileri Geldi” başlıklı haberde ise “*Geçen akşam Yahudi mültecileri ile dolu bir vapur Mağusa’ya varmış ise de havanın kötü olmasından dolayı yolcuları karaya çıkaramamıştır. Hava düzelir düzelmez çıkarmaya başlanacaktır. Vapur da 679 Yahudi bulunduğu biliniyor. Bunların 333’ü erkek, 222’si kadın ve 124’ü çocuktur*” denilmektedir.⁵⁰

1948 yılının Yahudi mültecilerle ilgili ilk haberi “*Adamıza Yekûn Miktarda Yahudi Geliyor*” başlığı altında olur. Haberin içeriğinde; Romanya’dan ve Bulgaristan’dan “Pan York” ve “Pan Croscent” isimli iki vapurla 12.000 veya 15.000 kadar Yahudinin bu günlerde Kıbrıs’a gelmesi beklendiği, yolcuların boşaltılması ve diğer işlere nezaret için Filistin’den asker getirildiği belirtilir. O günlerde Kıbrıs’ta bulunan mülteci Yahudi sayısının 16.000’e ulaştığı, bunların 12.000’inin Ksilotimbo, 4,000’inin ise Karaoğlu kamplarında olduğu bildirilir. Bu iki kampın toplam 30.000 kişiyi barındıracak vaziyette olduğu bilgisi de haberde yer alır.⁵¹ Romanya’dan gelecekleri bildirilen 15.706 Yahudi mülteci Pan York ve Pan Crescent vapurları ile Mağusa Limanı’na çıkar, çıkış süreci de olaysız geçer. Gelen mültecilerin tahminen 7.000 kadarı Karaoğlu Kampına, geri kalanlar da Ksilotimbo Kamplarına sevk edilir.⁵² Son gelenlerle birlikte Kıbrıs’taki Yahudi mülteci sayısı 31.344 olurken, bunların 3.000’ini yetim çocuklar oluşturur.⁵³ Resmi makamlardan alınan bilgilere dayanılarak verilen bir haberde ise; 2 Şubat’ta 179’u erkek, 89’u kadın ve 12’si çocuklardan oluşan 280 kişilik yeni bir Yahudi kafilesinin Kıbrıs’a getirildiği bildirilir.⁵⁴

Kıbrıs Yahudi kamplarındaki Yahudilerle ilgili başka bir haber ise; İngiltere Dış İşleri Bakanlığı sözcüsünün Yahudilerle ilgili bir iddiasını içerir. Haberde; birkaç hafta önce Kıbrıs’a gelen Pan York ve Pan Crescent vapurlarındaki 15.000 Yahudi arasında komünistlerin bulunduğu, Kıbrıs’ta Yahudi kampları idare amiri, bundan haberdar değilse bile, İngiliz Dış İşleri Bakanlığı’nın elinde buna dair belgelerin olduğu bilinmektedir denilir.⁵⁵ Kamp Yahudi temsilcileri ise bu açıklamaya karşılık; “İçimizde komünist yoktur, bu iddialar asılsızdır” şeklinde cevap vererek iddiayı yalanlar.⁵⁶ Karadeniz Burgaz Limanından Kıbrıs’a getirilen Yahudilerin; Romanya’dan 13.349, Bulgaristan’dan 339, Rusya’dan 36, Polonya’dan 25, Çekoslovakya’dan 12, Avusturya’dan 3, Almanya’dan 3 ve Fransa’dan 1 kişi olmak üzere 13.768 kişi oldukları kamp idarecileri tarafından sonraki

⁵⁰ *Hür Söz*, 2-451- 31.12.1947, s.2.

⁵¹ *Hür Söz*, 2-453- 03.01.1948, s.1.

⁵² *Hür Söz*, 2-454- 04.01.1948, s.1.

⁵³ *Hür Söz*, 2-460- 13.01.1948, s.2.

⁵⁴ *Hür Söz*, 2-478- 03.02.1948, s.1.

⁵⁵ *Hür Söz*, 2-481- 06.02.1948, s.1.

⁵⁶ *Hür Söz*, 2-482- 07.02.1948, s.1.

günlerde açıklanır.⁵⁷ Ayrıca söz konusu bu 13.768 Yahudi ile ilgili, İngiltere Hükümeti, mültecilerin yola çıkışının Bulgaristan'ın teşviki veya mecbur bırakması sonucu olduğunu ve bunu yaparken İngiltere'ye bilgi verilmemiş olmasını sebep göstererek Bulgaristan'a çok sert bir diplomatik nota gönderir.⁵⁸

1947 Şubat'ında Filistin sahillerinde İngiliz Deniz Kuvvetleri tarafından yakalandıktan sonra Kıbrıs'a getirilen 2.046 Yahudi mülteci⁵⁹ 691'i Karaoğlu Kampına sevk edilir. Bunların 1.211'i erkek, 607'si kadın ve 228'i çocuklardan oluşur.⁶⁰ Yeni Yahudi kabilelerinin gelişi 1948 Mart ve Nisan aylarında yoğun olarak devam eder. 1 Mart'ta Empire Ranfold vapuru ile erkek, kadın ve çocuklardan oluşan 800,⁶¹ ardından 597'si erkek, 334'ü kadın ve 51'i çocuk olmak üzere 982 Yahudi Mağusa'ya çıkarılır ve Karaoğlu Kampına gönderilir.⁶² Ayrıca 30 Mart'ta Empire Rival vapuru ile 403 erkek, 220 kadın ve 160 çocuk olmak üzere 783,⁶³ aynı gün ayrıca 740,⁶⁴ 14 Nisan'da 467'si erkek, 291'i kadın ve 58'i çocuk olmak üzere toplam 816⁶⁵ mülteci Yahudi getirilerek Karaoğlu Kampına yerleştirilir. 26 Nisan'da yine Empire Rival isimli vapur ile 379'u erkek, 315'i kadın ve 99'u çocuk olmak üzere 793 Yahudi Ksilotimbo Kampına sevk edilir.⁶⁶

Kıbrıs'a son olarak 28 Nisan 1948'de Empire Rest ve Empire Comfort vapurları ile 343'ü erkek, 192'si kadın ve 21'i çocuk olmak üzere 556 Yahudi getirilir.⁶⁷ Yahudileri Kıbrıs'a getirip, Filistin'e götüren gemilerin mürettebatının tümünün Amerikalılardan oluştuğu fakat sahiplerinin Yahudiler olduğu bilinmektedir. Kıbrıs kamplarındaki Yahudiler kaldıkları süre içinde ilk fırsatta Filistin'e gitmenin yollarını aramış, özellikle İngilizlerin Filistin'in idaresinden çekilmesinin ardından mültecilerin Filistin'e göçüne hız verilmiştir.

4. Kampların Durumu ve Yaşam Koşulları

18 Ağustos 1946 tarihinde Kıbrıs'taki Yahudi kamplarının durumunu göstermek amacıyla gazetecilerin Mağusa'daki Karaoğlu Kampı'na girmesine müsaade edilir. Gazetecilerin mültecilere soracakları soruların bir hafta önceden yazılı olarak iletilmesi istenerek, sorular kontrolden

⁵⁷ *Hür Söz*, 2-490- 18.02.1948, s.2.

⁵⁸ *Hür Söz*, 2-483- 08.02.1948, s.1.

⁵⁹ *Hür Söz*, 2-486- 13.02.1948, s.1.

⁶⁰ *Hür Söz*, 2-487- 14.02.1948, s.1.; *Hür Söz*, 2-494- 22.02.1948, s.1,2.

⁶¹ *Hür Söz*, 2-502- 03.03.1948, s.1.

⁶² *Hür Söz*, 2-506- 07.03.1948, s.1.

⁶³ *Hür Söz*, 2-525- 31.03.1948, s.1.

⁶⁴ *Hür Söz*, 2-526- 01.04.1948, s.2.

⁶⁵ *Hür Söz*, 2-539- 16.04.1948, s.1.

⁶⁶ *Hür Söz*, 2-548- 27.04.1948, s.2.

⁶⁷ *Hür Söz*, 2-550- 29.04.1948, s.2.

geçirilip hangi sorular sorulacağına kamp idarecileri tarafından karar verilir. Yahudilere, aslen nereli olduklarının kesinlikle sorulmaması uyarısı yapılır. Buna, mültecilerin aslen nereli olduklarını söylemekten çekindikleri gerekçe gösterilir. Karaoğlu'nun günündeki Yahudi kampını gazetecilerin ziyareti sabah saat 9.30'da başlar. Kamptaki mülteciler, gazetecilerle görüşemeyeceklerini öğrenince bir kargaşalık başlar ve bunun üzerine ellerine geçirdikleri odunlarla kadın, erkek, çocuk hep birden "Palestina, Palestina" diye bağırarak kapıya doğru hücum ederler. Kapıdaki muhafız silahı ile havaya ateş açmaya başlar, bunun üzerine Filistin Gazetesi yazarlarından Mr. A. Fişmarı tel örgülere tırmanarak muhacirlere İbranice hitap eder ve eğer sakin olurlarsa basın mensuplarının şikâyetlerini dinleyeceklerini söyler. Bunun üzerine muhacirler dağılır.⁶⁸ Fakat yaşanan bu olaylarda askerlerden 2'si yaralanır.⁶⁹ Askeri makamın halâ mülakata müsaade etmemesi üzerine, Yahudiler gazetecilerin etrafına bir kordon gererek onları bu kordonun içine hapseder. Olay yerine sivil polisler gelir ve Yahudilere dağılmasını emreder. Fakat sonunda askerler fikrini değiştirerek gazetecilerin Yahudilerle konuşmasına izin verir. Muhacirler bunu duyunca sakinleşir ve gazetecilere şikâyetlerini anlatmaya başlarlar. Şikâyetlerin çoğu; yiyecek yetersizliği, çocuklara süt verilmemesi ve bilhassa arkada bıraktıkları yakınlarının nerede olduklarını bilmemeleri olur. Birçoğu gözyaşları arasında gazetecilere adres vermek ister ve onlardan sağ olduklarını yakınlarına bildirmeleri için ricada bulunur. Yahudilerin hemen hemen hepsi de Filistin'den başka bir yere gitmeyeceklerini belirtir. Bu Yahudilerin Avrupa'nın çeşitli ülkelerinden olduğu, birçoğunun Nazi istilâsı altında bulunan Avrupa'da yaşadığı, Nazilere karşı gizli veya açıktan mücadele ettikleri anlaşılır. Ayrıca görüşmeler sonucu birçoğunun Nazi toplama kamplarında çeşitli işkencelere maruz kaldıkları belirtilir.⁷⁰

Kamp askeri görevlileri; mültecilere yardım etmek için 6 Yahudi'den oluşan bir komite kurulduğunu, Yahudilerin sıhhatinin yerinde olduğunu, ancak 20 kişinin hastanede tedavi altında tutulduğunu belirtir. Ayrıca kampların İngiliz askerî makamları tarafından idare edildiğini, mültecilerin sağlık sorunlarıyla Ç.R.C. Donald'ın sorumlu olduğunu belirterek,⁷¹ mültecilerin kamp içinde serbest olduklarını, her çadırda 2 ailenin kaldığını, muhacirlerin çoğunun sadece kendi dillerini bildiği bildirir.⁷²

Mülteci Yahudilerin dışında Kıbrıs'ta yaşayan 100 kadar Yahudi'yi temsil eden bir heyet, Karaoğlu Kampı'ndaki Yahudilerin ihtiyaçlarını öğrenmek ve yardımda bulunmak amacıyla Lârnaka Komiserliğine

⁶⁸ *Hür Söz*, 1-4- 20.08.1946, s. 2.

⁶⁹ *Hür Söz*, 1-3- 19.08.1946, s.1.

⁷⁰ *Hür Söz*, 1-4- 20.08.1946, s.2.

⁷¹ *Hür Söz*, 1-2- 18.08.1946, s.2.

⁷² *Hür Söz*, 1-4- 20.08.1946, s.2.

müracaat edip, kendi aralarında topladıkları 100 sterlin ve giyecek eşyasını kamplarda olan Yahudilere dağıtılması için teslim eder.⁷³ Karaoğlu Kampı'nda gözlüklerini kaybeden muhacirlere gözlük tedarik edebilmek için bir göz doktoru getirilir ve ihtiyacı olanlara gözlükler ücretsiz dağıtılır. Kampta, Bay Lugton ve Bayan Adler adında 2 sağlık memuru görev yaparken, Bayan Adler isminde bir kadın ise sadece çocuk ve bebeklerin durumu ile ilgilenmek üzere görevlendirilir. Kıbrıs Yahudilerinden Buth Pershits isimli bayan ise kampta eğitim amaçlı açılan 3 geniş çadır okulda çocuklara öğretmenlik yapar.⁷⁴

Karaoğlu Kampı'nın yaşam koşulları ve fiziki durumu hakkında bilgi veren en önemli haber, Eylül ayında, içlerinde *Hür Söz* muhabirinin de olduğu 12 gazetecinin kamp şartlarını görmeleri ve incelemelerde bulunmaları için kampa alınmaları ve sonrasında gazetecilerin izlenimlerini tefrika halinde anlattığı “*Karaolos Kampında 3 Saat Binlerce Vatansızın Dramatik Hikâyesi*” başlığıyla neşredilmiştir. Muhabir izlenimlerini şu şekilde aktarır;⁷⁵

“Dünya gazetelerinin birçoklarını temsil eden 12 gazeteci, bir müddetten beridir Karaolos'ta bulunan binlerce vatansız gayrimeşru muhacirin bulunduğu kampı ziyaret için bekliyoruz. Mağusa surlarının, takriben bir mil kadar açığında Karaoğlu kampı kurulalı, Savoy Oteli dünya gazetecilerinin bir merkezi haline geldi. 4'ü kadın 10'u erkek gazeteci basın toplantısı yapıyor. Lt. Colonel Laister, İstihbarat Müdürü Mr. G. B. Ailen, askerî makamlarla sivil makamlar arasında münasebeti temin eden Mr. M.V. Spurway'in bulunduğu bu toplantıda Mr. Spurway gazetecilere 3 mühim noktayı açıklıyor: 1-Mültecilere karşı sempaticimiz olmakla beraber, onların durumunu da göz önünde tutmalıyız. Gayrimeşru olarak yabancı topraklara girmeye teşebbüs etmişlerdir. Burada gözaltı edildiler ve onların gözaltı edilmeleri vazifemizdir. 2- Bütün Avrupa'yı kaplayan Amerikan Müşterek Komitesinin mültecilere yardımda büyük faydası görülmüştür. 3-Muhacirlerin Kıbrıs'ta bulunmasının Hayat pahalılığını artıracığı meselesi: İhtiyaçlarını karşılayacak eşyalar askeri makamlar tarafından temin edilmekte veya Eşya Kontrolöründen alınmaktadır. Bunun hayat pahalılığına hiçbir tesiri yoktur ve herhangi bir eşyanın azalması için hiçbir ekonomik sebep olamaz. Takriben 1 mile yakın bir müddet yolculuktan sonra Mağusa surlarının dışında ve ağaçlar arasındaki Karaolos mevkiine gelinmiştir. Kampta kamp liderleriyle takriben 3 çeyreklik bir konuşma yapılmıştır.

⁷³ *Hür Söz*, 1-5- 21.08.1946, s.2.

⁷⁴ *Hür Söz*, 1-15- 01.09.1946, s.2.

⁷⁵ *Hür Söz*, 1-24- 10.09.1946, s.2.

Liderleri Itzhak Posnar, Iliaza Azaria, Gordon Isaac, Isaac Chen ve Elhanan Vulf'dan müteşekkildi. Itzhak Posnar; Atlantik Beyannamesindeki prensiplere riayet edilmesini istiyoruz. Bize ne olacağını bilmek istiyoruz. Temerküz kamplarından sonra kendimizi burada bulmak bizi hayrete düşürdü. Bizi tel örgüler arasına attılar. Hürriyet istiyoruz ve bunu kazanacağız. Filistin'e gitmek istiyoruz. Almanların yaptığı kamplarda kalmayacağız. Filistin'i istiyoruz. Meselemiz yiyecek, giyecek değildir. Kamp inşasına yardım etmeyeceğiz. Bize kamp yapmak için Alman esirler getirilmiştir. Almanların yaptığı kamplarda kalmayacağız. Daha öncede onların yaptığı kamplarda kalıyorduk. Bizim tek isteğimiz Filistin'e gitmektir. Hürriyet istiyoruz. Evli çiftler için ayrı çadır yok. 4 karı, 4 koca aynı çadırda yaşıyor. Gebe kadınlara yiyecek çok az veriliyor. 2.136 kadar kişi var şu anda. Çocukların tahsili için kampa bir öğretmen getirilmiştir.⁷⁶ İngiliz muhafızlar var. Her çadırda 7-8 kişi kalınıyor. Örtüleri sadece bir battaniyedir. Bebekler kasalar içinde. Posta irtibatı yok. Kadınlardan bazılarının eşleri Filistin'de, çocukları Fransa'da kayıp haldeler. Ekseri hastalıklar cilt hastalığıdır, 2 kişi veremlidir ve kamptan ayrılmışlardır.⁷⁷

Karaoğlu Kampı'na gelene kadar tüm yolculuğu mültecilerle birlikte geçiren Miss Claire Neikind adında bir Amerikalı gazeteci, kamp şartlarını da gözlemledikten sonra gazeteci olduğunu ve mültecilerle beraber geldiğini açıklayarak kamptan ayrılmak istediğini belirtir. Yapılan araştırma sonucu iddiası doğrulanınca 11 Eylül'de Karaoğlu Kampı'ndan çıkarılır.⁷⁸ Bu sırada Dikelya mevkiinde Yahudi Mülteciler için yapılmakta olan kamplarda çalışan sivil sanatkâr ve işçilerin sayısı ise 670'e çıkmıştır.⁷⁹

23 Ekim 1946 Çarşamba günü Ocean Vigour gemisiyle gelen 819 Yahudi mülteci taşıtlarla kamplara nakledilirken bu taşıtlardaki Yahudilerden bir kısmı Hayfa'dan kendilerine verilen haki, peşkir örtü ve ayakkabıların hepsini denize fırlatarak Kıbrıs'a getirilmelerini protesto eder.⁸⁰ Mültecilerin Karaoğlu'na girişleri sırasında ve girdikten sonra kamptan kaçmak istemesi nedeniyle çıkan olaylarda 2 mülteci ve 1 İngiliz asker yaralanır.⁸¹ Ayrıca 10 Kasım tarihinde Karaoğlu Kampı'ndaki Yahudi mülteciler bir toplantı yaparak, Filistin'e gitmesine müsaade edilen

⁷⁶ *Hür Söz*, 1-24- 10.09.1946, s.2.

⁷⁷ *Hür Söz*, 1-25- 11.09.1946, s.1.

⁷⁸ *Hür Söz*, 1-26- 12.09.1946, s.2.

⁷⁹ *Hür Söz*, 1-31- 17.09.1946, s.2.

⁸⁰ *Hür Söz*, 1-71- 28.10.1946, s.2.

⁸¹ *Hür Söz*, 1-79- 06.11.1946, s.2.

Yahudi mültecilerin sayısının azlığını protesto ederler. Toplantı ve nümayiş sahin geçer, liderlerden birinin konuşmasını Yahudi millî marşının söylenmesi takip eder. Bu toplantı neticesi bütün kamplar 10 Kasım gece yarısından başlamak üzere 24 saatlik açlık grevi başlatır.⁸²

Ksilotimbo Kampı'nı incelemek üzere giden bir başka gazetecinin izlenimlerinin yer aldđđ yazı ise kamplar hakkında ayrıntılı bilgi verir. Yazının içeriği şöyledir: *"İstihbarat Dairesinin teklifi üzerine diğer gazete mmессilleriyle birlikte Yahudi mültecileri için yapılan barakaları görmeye ben de gittim. Dn sabah saat 9.15'te beş askerî otomobille Officers Club'un yanından hareket ettik. Bize barakaların inşasında büyük emekleri geçen İngiliz subay ve askerî mühendisleri ile yapılan barakaların planını hazırlayan Majör G.J. Wilson da refakat etmekteydi. 3 çeyrek saat sonra otomobiller Lrnaka ile Mağusa yolu arasındaki çakıllı bir yoldan içeriye saptılar. Kampa giden yolun asfalt yapılması için binlerce amelinin alıřtıđđ görülüyordu. Bu yolda 5 dakikalık bir ilerleyişten sonra tel örgülerle kesilmiş bir sahaya geldik. Tel rglerin içerisinde gzn gördüğü mesafeye kadar barakalar uzanıyordu. Askerî mühendis izahat veriyordu. Otomobillerden indik ve hepimiz bir araya toplandık. nce bir majör söz aldı ve bize yapılan bu kamp hakkında teferruatı ihtiva eden 2 kâğıt uzattı. Sonra Mr. Wilson söz alarak evrakları içerisinden bir harita çıkartıp izahat vermeye başladı. "Ben askerî mühendislerden Majör G.J. Wilson'um. Yapılan bu kampın plnını ben hazırladım." Harita yapılan bütün barakaların plnlarını gösteriyordu.*

Klinikler: *Majör Wilson'un refakatinde yola koyulduk, önce Yahudi mültecilerinin kliniklerinin içerisine girip bazı izahat aldık. Klinik 1 barakadan ibaret olup 2 kısımdır. Birinci kısım erkeklere mahsus, ikinci kısım da kadınlara mahsustur. Her kısım da 3 kısma ayrılmıştır. Birinci kısım hastanın bekleme odası, ikincisi muayene odası, üçüncüsü ise yatak odasıdır. Bu klinik hastalıđđ ağır olmayan 96 kişi içindir. Hastalıkları ağır olan 400 kişi için de Lefkoşa'da Askerî Merkezi Hastanesinde hususî olarak yer ayrılmıştır.*

Aşhaneler: *Aşhanelerine girdiğimiz zaman 2 kısma ayrıldıđđını gördük. Birinci kısım yemeklerini pişirmeleri için, diğer kısım ise yemeklerini yemeleri içindir. Her aşhanede 125 kişi yemek yiye bilmektir. 125 kişi yemeğini bir arada ve kendileri hazırlanmaktadır.*

⁸² Hr Söz, 1-90- 17.11.1946, s.2.

Yatakhaneler: Yatma barakalarına gelince, her barakanın içerisinde 15 kişi kalacaktır. Rahatlıkları için de lâzım gelen iskemle v.s. verilecektir. Her yatma barakasında hava gazı ile yanan sobalar bulunmaktadır. Merkezî tayin odası ise büyücek bir barakadan ibarettir.

Eğlence Salonları: Eğlence salonu büyük bir barakadan ibaret olup 400 kişinin sığabileceği büyüklüktedir. Bu eğlence salonu Yahudilerin eğlenmeleri için hazırlanmıştır. Bu salonda haftada bir defa askerî makam tarafından sinema gösterileceğini de beraberimizde bulunan İngiliz zabıtlarının birisi söylemiştir. Sonra evli ailelere ait 3 kişilik odacıklara geldik. Bu odacıklar evli ve çocuğu olanlara ait olacaktır. Mültecilerin sabahleyin yüzlerini yıkamaları için hususî barakalar içerisinde hazırlanmış su tertibatı bulunmaktadır.

Hamamlar: Hamamlar 2 barakanın içerisinde olup her barakada 24 duş bulunmaktadır. Yıkanılmak için ılık su da getirilecektir.

Spor Alanı: Tellerle çevrilmiş olan mintikanın bir ucu spor v.s. için açık bırakılmıştır. Kampa lâzım olacak eşyaların kamptan biraz ötede bulunan Dikelya askerî deposundan taşınması için tren hattı kurulmuştur. Kampa lâzım olacak suyun tedariki için 100.000 galon su sığan bir hazne yapılmıştır. Bundan maada daha birçok hazneler bulunmaktadır. Bunun sebebi bir haznede su bittiği zaman susuz kalınmasına mâni olmaktır. Kamp henüz bitmemiştir. Bu kampı Alman esirleri yapmaktadır. Kamp yakın bir zamanda tamamıyla bitecektir. Yıl bitmeden barakalara 5-6.000 mülteci yerleştirilecektir. Ocak ayı sonlarına doğru ise 10.000 mültecinin bu barakalara yerleştirilmesi tamamlanacaktır.⁸³ . Karaoğlu'daki bir miktar Yahudi de Ksilotimbo'daki yeni yerler hazırlanınca bu kampa nakledilmişlerdir.⁸⁴

Yahudiler kamp yaşamları esnasında dini yaşantılarını devam ettirmeye gayret etmişler, 5 Şubat'ta Ksilotimbo Kampı'nda Ağaç Bayramı kutlamaları yapmışlardır.⁸⁵ Kampa giriş çıkışlar kontrol altında olmuşsa da Samuel Rosnanski adında bir Polonya Yahudisi pasaportsuz olarak Kıbrıs'a ve kanunsuz bir şekilde Karaoğlu Kampı'na girdiğinden 7 hafta hapse ve 50 lira para cezası ödemeye mahkûm olur.⁸⁶ 1947 Nisan Ayı'nda Karaoğlu Kampı'nda çıkan olaylar, 1 Yahudi'nin öldürülmesi birkaçının

⁸³ Hür Söz, 1-109- 06.12.1946, s.1.

⁸⁴ Hür Söz, 1-156- 25.01.1947, s.1.

⁸⁵ Hür Söz, 1-188- 06.02.1947, s.1.

⁸⁶ Hür Söz, 1-218- 30.03.1947, s.2.

ise yaralanmasıyla sonuçlanır. Bundan dolayı Yahudiler açlık grevi ilân eder ve bu grev 21 Nisan'a kadar devam eder. Resmi makamlarca Filistin'e gönderileceklerin ayda 750 kişi olduğu bildirilince sayının çoğaltılmasını isteyen Yahudiler kampın 3 ana kapısını yakmaya teşebbüs ederse de, olaylar kontrolden çıkmadan bastırılır.⁸⁷

Kampta yaşanan ilginç olaylardan biri ise; 2 Fransız gazetecinin mülteci kılığına girerek Yahudilerle birlikte Kıbrıs'a kadar geldikleri ve kamplardaki hayatı yakından takip etmek için gizlice kampa girdiklerini açıklamaları olur. Bir buçuk ay kampta yaşayan bu gazeteciler, kimliklerini açıklamaları ardından yapılan soruşturma sonucu iddialarının doğru olduğu anlaşılır ve 11 Mayıs'ta Ksilotimbo Kampı'ndan serbest bırakılarak Providence Vapuru ile Fransa'ya gönderilir.⁸⁸

Karaoğlu Kampı'nda kamptan çıkarılmalarını isteyen bir grup mültecinin 18-19 Nisan 1947'de çıkardığı olaylar sonucu 1 Yahudi ölür, 6 Yahudi ise yaralanır. Olayları inceleme heyeti, askeri makamlar tarafından kullanılan şiddeti haklı bularak, daha ciddi hadiselerin meydana gelmemesi için bunun yapılmasının şart olduğunu bildirir. Bu karar, İngiliz üst makamlar tarafından da onaylanır.⁸⁹

Lefkoşa'daki *Reuters*'in haberinde; Karaoğlu ve Dikelya'daki askeri kamplarda bulunan 11.000 Yahudi'nin Pazar günü gece yarısından sonra kamplardaki hayat şartlarını sebep göstererek 24 saatlik açlık grevine başladıkları bildirilir.⁹⁰ Ayrıca bu günlerde Karaoğlu Kampı'nda bulunan Beruç isminde bir Yahudi genç kamp içinde asılı bulunur. Yapılan inceleme neticesinde bunun bir intihar vakası olduğu anlaşılır.⁹¹ Filistin İngiliz Hükümeti, asker ve sivil idare arasındaki sorunların çözülmesi amacıyla Sir Godfrey Collinski'yi kamp komiseri,⁹² 11 Ekim tarihinden itibaren de bir Türk memur olan Z.A. Zihni Bey'i geçici olarak Yahudi kampları sivil asistanı olarak atar.⁹³ Bu arada, beklenmedik yoğun bir Yahudi mülteci getirilmesine karşı Ksilotimbo Kampı'na 800 çadır daha kurulmaya başlanır.⁹⁴

Yahudi kamplarındaki olumsuzlukların yanında, mültecilere moral vermek amacıyla Amerika'nın tanınmış Baritonlarından Sider Belarsky Filistin'den Kıbrıs'a getirilerek kampta konser veririlir.⁹⁵

⁸⁷ *Hür Söz*, 1-238- 22.04.1947, s.2.

⁸⁸ *Hür Söz*, 1-257- 13.05.1947, s.1.

⁸⁹ *Hür Söz*, 1-296- 27.06.1947, s.2.

⁹⁰ *Hür Söz*, 1-305-08.07.1947, s.2.

⁹¹ *Hür Söz*, 1-333-09.08.1947, s.1.

⁹² *Hür Söz*, 1-367-20.09.1947, s.1.

⁹³ *Hür Söz*, 2- 400 -31.10.1947, s.2.

⁹⁴ *Hür Söz*, 1-391-19.10.1947, s.1.

⁹⁵ *Hür Söz*, 2-415-18.11.1947, s.1.

Hür Söz'de Yahudi kampları ve Alman esirleri ile ilgili yayınlanan bir yazı ise duruma farklı bir bakış açısı ile bakar; “*Kıbrıs kamplarının bir özelliği de Yahudilerle Alman esirlerin koyun koyuna yaşamış olmalarıdır. Bu dönemde Kıbrıs'ta 2.000'e yakın Alman esiri vardır. Bu esirler günde 10 kuruşa İngilizler tarafından çalıştırılmış ve Yahudilere barınma yerleri yapmışlardır. Filistin'e gidemeyen Yahudiler 2 ayrı kampa yerleştirilmiş. Şehre inemiyor, kamptan çıkamıyor, Alman esirleriyle beraber adeta esir gibi çalışıyorlar. Yahudiler Kıbrıs'ta yeni bir hayat kurmaya başlamışlar. Bıraksalar, Kıbrıs'ta üreyecekler ve o açığöz Rumları bile kısa bir zamanda kendilerine benzetecekler. Fakat bırakmıyorlar. Kampları tel örgülerle kapalı. Yolları tanklarla dolu. Evleri her an kontrol altında... Belli ki İngilizler bunlardan epey endişe ediyorlar. Kıbrıs'ta 2.000'e kadar indirilen İngiliz ordusu her an tetikte. Alman esirleri, Yahudi muhacirleri, komünist Yunanlılar hepsi birer barut fıçısı gibi. Kıbrıs'ı ateşe vermek için fırsat bekliyorlar. Fakat İngiliz oldukça zeki... Bunların hepsini birbirine takmış. Yahudi Alman'ın aleyhinde, Alman Yahudi'nin, Rum Türk'ün, Türk Rum'un. Velhasıl bu mücadele hep İngilizlerin ekmeğine yağ sürüyor ve İngiliz bunların anlaşamamazlığından istifade ettiği için 2.000 askeriyle 500.000'e yakın nüfuslu Kıbrıs'ta rahat rahat piposunu öttürebiliyor” ifadeleriyle günün koşullarını anlatan birçok anlamlı mesaj verir.⁹⁶*

Kıbrıs'taki Yahudiler, Filistin'de Müslümanlar ve Yahudiler arasında yaşanan gerginlikleri de yakından takip etmeye çalışmışlardır. Filistin'in bölüneceği haberleri Kıbrıs kamplarında öğrenilince Yahudiler sevinç içinde bayram yapmaya başlamış, gece saatlerinde alınan haberle binlerce Yahudi yataklarından çıkarak yüksek sesle milli şarkılar söylemiştir.⁹⁷

Kampta yaşanan başka bir ilginç olay ise güvenlik güçlerini bile hayrete düşürür. Kıbrıs'ta tespit edilen sahte 10 Şilinlik banknotları getirenlerin birkaç Yahudi olduğu şüphesiyle polis inceleme başlatır. Araştırmalar sonucunda suçu işleyenlerin mülteci Yahudiler olduğu ve Kıbrıs'tan bir şekilde ayrıldıkları anlaşılır.⁹⁸ Bunun haricinde Ksilotimbo Kampı'nda yaşanan diğer bir adli vaka ise yaşanan bir hırsızlık olayı olur. Kimliği belirlenemeyen bazı kişiler, Yahudilerin kıymetli eşyalarının muhafaza edildiği yere girerek ve mücevherat, altın saat vs. gibi kıymetli eşyalardan oluşan ve tahminen £2.000 değerinde eşya çalarlar.⁹⁹

⁹⁶ *Hür Söz*, 1-415-18.11.1947, s.1.

⁹⁷ *Hür Söz*, 2-428-03.12.1947, s.1.

⁹⁸ *Hür Söz*, 2-460- 13.01.1948, s.2.

⁹⁹ *Hür Söz*, 2-462- 15.01.1948, s.1.

Mac Clesfield Courier isimli bir İngiliz gazetesinde İngiliz milletvekillerinden Yüksek Havacı Subay A. V. Harvey'in izlenimlerini yazdığı “Kıbrıs” başlıklı bir makaleye atıf yapılarak aktarılan haberde ise; “Adada 34.000 Yahudi barındırılmaktadır. 17.000 kadar Yahudi daha gelmiştir. Kıbrıs kamplarında barınmakta olan Yahudilerin çoğu genç adamlar ve genç kadınlardır. Amerikan Yahudileri Birliği bu Yahudilerin iyi yaşatılması için günde £1.000 kadar masraf yapmaktadır. Kamplarda her ay 1 çocuk doğmaktadır. Kampta bulunan Yahudiler teşkilatlı olup, bunların kendi şefleri vardır. Kamplarda bulunan Yahudiler arasında doktorlarda bulunmaktadır. Bana verilen malûmata göre bu kampların idamesi için 4-5 milyon lira masraf yapılmıştır. Bu masrafların hepsi de tamamen Filistin Hükümeti'ne aittir” ifadeleriyle kamplar hakkında bilgiler verilir.¹⁰⁰

Daily Express'ten alınan ve “Kıbrıs'taki Yahudiler ve Bazı İftiralar” başlığıyla verilen bir haberde ise; Amerika'nın eski maliye bakanlarından tanınmış Yahudi Henry Morgentav'ın Kıbrıs'taki Yahudi mültecilerin çok kötü muamele gördüğünü iddia ettiği, İngiltere'nin ise bu iddiaları kabul etmediği, hatta Yahudilerin askerlerle aynı yemeği yediğini belirterek, bu iddiaların yersiz ve haksız olduğu ifadelerine yer verilir.¹⁰¹

İngilizlerin, kamplarda bulunan askerlik çağındaki erkeklerin Filistin'e gitmesine müsaade etmeyeceği duyulunca, Karaoğlu Kampı'nda bulunan Zizenski isminde Yahudi bir genç, avukatı Fuad Bey aracılığıyla kendisinin ve diğer Yahudilerin İngiltere Hükümeti tarafından Kıbrıs'ta bulundurulmasının kanuni olup olmadığının belirlenmesi için Mağusa Mahkemesinde bir dava açar. Bu dava Ada'da kalmış olan 11.000 Yahudi'nin vaziyeti için büyük önem arz eder.¹⁰² Bunun gibi Ksilotimbo Kampı'nda muhafaza altında bulunan 5.163 Yahudi de Mağusa avukatlarından Mr. Laurence Westor vasıtasıyla mahkemeye müracaat ederek serbest bırakılmaları için emir çıkarılmasını ister. Avukat Mr. Weston, bu Yahudilerin kamplarda bulundurulması hakkında Kıbrıs'ta kanun mevcut olmadığını iddia ederek serbest bırakılmalarını ister. İstinaf Mahkemesi Hâkimi Mr. Griffith Williams, Dikelya ve Ksilotimbo¹⁰³ kamplarının sorumluları olan subayların mahkemeye davet edilmelerine karar verir.¹⁰⁴ Yahudi mülteciler tarafından açılan bu davalar 27 Ocak 1949 tarihinde yüksek mahkemenin Yahudilerin serbest bırakılmaları hükmünü vermesi ile son bulur.¹⁰⁵

¹⁰⁰ *Hür Söz*, 2-494- 22.02.1948, s.1.

¹⁰¹ *Hür Söz*, 3-715- 13.11.1948, s.2.

¹⁰² *Hür Söz*, 3-649- 27.08.1948, s.2.

¹⁰³ David Schaary, "The Social Structure of the Cyprus Detention Camps 1946-1949", *Studies in Zionism Journal*, No:6, 1982, s.273-290.

¹⁰⁴ *Hür Söz*, 3-741- 14.12.1948, s.1.

¹⁰⁵ *Hür Söz*, 3-778- 29.01.1949, s.1.

5. Kıbrıs Halkının Yahudi Kamplarına Bakışı

Yahudi mültecilerin Kıbrıs'a getirilmeye başlaması ile birlikte özellikle Kıbrıs Rumları yiyecek ve giyeceklerin azalması sonucu hayat pahalılığının artacağından şikâyetçi olurlar. Rum gazeteleri bu konuyla ilgili birçok haber yaparak Yahudilerin Ada'ya getirilişlerine karşı çıkarlar. Konu başlığıyla ilgili olan bu haberleri *Hür Söz*, Rum gazetelerinden nakletmiştir. Bu bölüm nakledilen bu haberler doğrultusunda özellikle Rumların Yahudi mültecilerine bakış açılarını görmemize daha çok katkı sağlayacaktır. Konuyla ilgili Rum *Elefteria Gazetesi*'nden nakledilen bir haber Eşya Kontrol Dairesi'nin yetkililerinden biriyle yapılan görüşmeyi naklederek; Yahudilerin Kıbrıs'a gelmesiyle hayat pahalılığının artmayacağını, bunların ihtiyaçlarının mevcut stoklardan değil, hükümetin ithal edeceği ürünlerden karşılanacağını bildirir.¹⁰⁶

Yine *Elefteria*, Kıbrıs ve Yahudi meselesi hakkında Başpiskopos Leonidos ile yapılan bir görüşmede Leonidos'un; "*Kıbrıs'ın ekilmemiş toprakları Yahudileri değil Yunanlıları bekliyor. Yahudilerin vatani Filistin'dir, İngiltere onları tez bir zamanda Filistin'e götürmelidir. Bizim fikrimize göre hiçbir durumda Yahudiler bir aydan fazla Kıbrıs'ta alıkonmamalıdır ve 1 aylık zaman onları Filistin'e nakletmek için lâzım gelen tedbirleri almaya kâfidir*" ifadeleri ile Yahudileri Kıbrıs'ta istemediklerini açıkça belirttiğini yazar.¹⁰⁷

Bir başka Rum gazetesi Kipriakos Tipos'un bir başyazısında "Yahudi muhacirlerinin Kıbrıs'ta bırakılmayacağını, onların vatandaş sayılmayacağını yani hiçbir siyasi hakka sahip olmayacaklarını temin eden resmi açıklamalara temas edilerek: "*Acaba Kıbrıslılar ne gibi haklara sahiptir ve onların vaziyetinin Yahudi muhacirlerinden ne farkı vardır?*" ifadeleriyle Kıbrıslı Rumların bile kendi hallerinden şikâyetçi olduklarını dile getirilir.¹⁰⁸

Cyprus Mail Gazetesi ise "*Haklı Korkular*" başlıklı bir başyazısındaki "*Yahudilere olan bütün sempatiye rağmen Kıbrıs'a yerleşmelerinde milli ve iktisadi menfaatlerimizin tehlikeye düşmesine müsaade edemeyiz. Gerçi İngiliz Hükümeti onların Kıbrıs'ta kalmalarının geçici olduğunu söylemektedir fakat anlaşıldığına göre 30 senedir halledilmemiş olan Filistin meselesi daha uzun yıllar halledilemeyecek gibi görünüyor*" ifadeleriyle, geçici iskân meselesinin zamanla kalıcı bir iskâna dönüşme ihtimali korkusunun yaşandığını açığa vurur.¹⁰⁹

¹⁰⁶ *Hür Söz*, 1-2- 18.08.1946, s.2.

¹⁰⁷ *Hür Söz*, 1-3- 19.08.1946, s.2.

¹⁰⁸ *Hür Söz*, 1-3- 19.08.1946, s.2.

¹⁰⁹ *Hür Söz*, 1-5- 21.08.1946, s.2.

Yahudi Meselesiyle ilgili *Esperini Gazetesi*'nin bir yazısında ise; “Yahudilerin Kıbrıs'ta yerleşmelerine ne kadar aleyhtar olursak olalım, Yahudilerin bugün Karaoğlu Kampı'ndaki durumlarına karşı sempati göstermekten kendimizi alamayız” denilmektedir. Yazı: “İşte bu durumandır ki Yahudiler gazete temsilcilerine şikâyette bulunmak istemişlerdir. Pazar günü kampta olan hadiseler bu zavalluların durumlarını düzeltmek için Hükümetin hemen harekete geçmesi lüzumuna bir işarettir” ifadeleriyle devam etmiştir.¹¹⁰

Aneksartitos Gazetesi'nin “Yahudiler” başlıklı bir yazısında Yahudi muhacirlerin sürekli Kıbrıs'a naklinin Kıbrıs halkını büyük endişeye düşürdüğüne temas ederek: “Yahudilerin bu adada geçici kalacaklarına dair olan resmî sözler ne bu endişeyi giderebilir ne de gerçek bir garanti teşkil edebilir. Yahudilerin Kıbrıs'a gelmesi aleyhinde bulunmamızda hiç bir anti-semitik duyu yoktur. Aleyhinde olmamıza sebep, Yahudi meselesinin Yahudileri yığın yığın Kıbrıs'a getirmekle halledilemeyeceğidir. Yahudi meselesi ancak onların emniyetle yaşayabilecek bir Yahudi ve Arap devleti kurulmasıyla mümkün olacaktır” denilmiştir. Yazar, Yahudi meselesinin halledilmesinin Birleşmiş Milletler'e havale edilmesi gerektiği fikrini de ileri sürerek: “Bu müddet zarfında ve bu meseleye hakiki bir hal çaresi bulununcaya kadar Amerika ile İngiltere Yahudilere kendi memleketlerinin kapılarını açmalıdırlar. İster geçici, ister daimî olarak Yahudilerin Kıbrıs'ta yerleşmelerine karşıyız çünkü zirai vaziyeti gayet fakir olan ve endüstrisi bulunmayan bir ada, halkın fikri sorulmadan buraya getirilen binlerce Yahudi'yi besleyemez” ifadeleriyle Rumların konu hakkındaki düşünceleri açıkça ortaya koyulmuştur.¹¹¹

Kıpriakos Tipos'un başka bir başyazısında ise “Sömürgeler Bakanlığı resmi bir şekilde Filistin'e gidecek olan bütün Yahudilerin geçici olarak Kıbrıs'a nakledileceğini bildirmiştir. Kıbrıs ahali zararlarına olan bu komedinin sona ermesini istiyor. Bilhassa Kıbrıs halkı Hükümetin plân ve maksadının ne olduğunu bilmek istiyor. Bu hususta resmi bir beyanat bekliyoruz. Halk pek haklı olarak bu yeni durum karşısında endişelenmektedir ve kaderlerini İngiliz Hariciye Dairesinin emperyalist ellerine emniyet etmemektedirler” ifadeleriyle Kıbrıs halkının endişeleri dile getirilmiştir.¹¹²

Elefteria Gazetesi'nin “Yahudi Yerleşmesi” başlıklı bir yazısında da İngiliz Hükümeti eleştirilmiş, Kıbrıs'a gönderilmekte olan Yahudi mültecilerinin gittikçe çoğaltılmakta olduğuna temas edilerek “Kıbrıs'a gelecek olan Yahudilerin adedi veya burada kalma müddeti hakkında

¹¹⁰ Hür Söz, 1-6- 22.08.1946, s.2.

¹¹¹ Hür Söz, 1-7- 23.08.1946, s.4.

¹¹² Hür Söz, 1-10-26.08.1946, s.2.

hiçbir resmî açıklama yoktur. İngiltere, Filistin'e Yahudi akınını durdurmuştur, zira Araplar buna itiraz etmiştir. Kıbrıslılardan ne haber? Bu iş yapılmadan evvel Kıbrıslılara sorulmuş mudur? 1931'den beri Kıbrıs'ı alakadar eden her mesele halka sorulmadan yapılıyor. Amerikan Hükümeti muhacirlerin sayısını 100.000 olarak tahmin ediyor. O zamandan beri Filistin'e 5.000-10.000 kişi ancak girebilmiştir. Mademki henüz resmi bir bildiri yoktur o halde muhacirlerin son zamanlarda neşredilen adedi olan 20.000'i geçmekle kalmayıp 100.000'e çıkmayacağını bize kim temin edebilir? Eğer Yahudilerin burada kalması Filistin meselesinin hallini sağlayacaksa Filistin meselesi gayet dikenlidir ve zaman alacaktır¹¹³” ifadeleriyle mültecilere ve Filistin sorununa Kıbrıs basınının bakış açısı açıkça neşredilmiştir. *Elefteria* ayrıca uygulamaları eleştirerek, Kıbrıs kamplarında yaşayan Yahudilerin hiçbir üretimde bulunmayacağını, Kıbrıs'ın yiyecekleri ve stok eşyası üzerinden geçineceklerini, Yahudilere şimdiden Kıbrıs halkının giyeceği elbiselerden verildiğini, hükümetten bu hususta kesin bir cevap istendiğini ve belediye meclisleri, belediye reislerinin Yahudi meselesi için hükümetle temasa geçmeleri beklendiğini belirtir.¹¹⁴

Yahudilerin Kıbrıs'a gelmeleri ile başlayan hayat pahalılığından bahseden Kipriakos Tipos'un “*Hayat yaşanmaz oldu*” başlıklı bir başyazısında ise; Mr. Wayne'nin hayat pahalılığı indeksinin 9 sayı düştüğünü belirtmesinden yola çıkarak, bazı eşyaların geçen sene ve bu seneki fiyatları verilir. Parantez içine alınan fiyatların 1946, dışındakilerin ise 1945 yılının olduğunu belirterek: Kuzu eti 6-7ş (8-9 ş), dana eti 4-5 ş (6-7 ş), hıncır eti 6ş (8ş) böğrülce 8 Kr. (15 Kr.) ve buna benzer örneklerle, farkın 100% olduğunu ve bu fiyatların Yahudiler buraya gelmeden evvel 25% daha az olduğu belirtilir.¹¹⁵

Aneksartitos Gazetesi'nden alınan başka bir haberde; Kıbrıs'a Yahudi ve Alman esiri getirilmesi ile Kıbrıs'ın işe meselesi konusunun halk arasında huzursuzluk uyandırdığı; muhacirlerin Kıbrıs'a gelmesinin buradaki işe durumunu değiştirmeyeceğine dair Hükümetin teminat vermesine rağmen Mağusa Kasabası'nda büyük yiyecek kıtlığının hissedildiği, bir Mağusalının haftalık süt istihkakını istediğinde kendisine bütün sütlerin Yahudi çocukları için kullanıldığını bildirdiği ifadelerine yer verilir.¹¹⁶

Elefteriya'nın bir başka haberinde; Limasol Belediye Reisi Lutis Servas'ın kendi belediye meclisi adına Vali'ye (Kıbrıs'a gelmekte olan muhacir Yahudiler ve Alman harp esirleri hakkında) bir protesto yazısı

¹¹³ *Hür Söz*, 1-14- 31.08.1946, s.2.

¹¹⁴ *Hür Söz*, 1-14- 31.08.1946, s.2.

¹¹⁵ *Hür Söz*, 1-17- 03.09.1946, s.2.

¹¹⁶ *Hür Söz*, 1-19- 05.09.1946, s.2.

gönderdiğini, Kıbrıs halkının mahrum kalacağı şeylerle barındırılacak olan Alman harp esirleri ve Yahudi mültecilerinin Kıbrıs'a getirilmesini doğru bulmadıklarını ve bunun hemen durdurulmasını talep ettikleri bildirilmiştir.¹¹⁷

Yahudilerin Kıbrıs'ta kalması meselesine dair Kıbrıs Akel Partisi de konuya dâhil olmuş, Partinin hükümete göndermiş olduğu bir protestosunda, Yahudi mültecilerinin Kıbrıs'ta bırakılmaları keyfiyetinden şikâyet edilmiş, bunların Ada'dan gönderilmesi istenmiştir.¹¹⁸

Tüm bu yaşananlardan ve mültecilerin Kıbrıs'tan tamamen gönderilmesinin ardından, İsrail Devleti'nin iki temsilcisi Mağusa Belediyesi'ni ziyaret ederek, Yahudilerin Ada'da bulunduğu sırada Kıbrıs halkının onlara karşı göstermiş olduğu misafirperverlikten dolayı hükümetlerinin teşekkürlerini bildirmiş, ayrıca Belediye Başkanı Bay Adamandos'a, İsrail Devleti'nin Mağusa'da gençlik teşkilatlarına harcanmak üzere £3,500'lik sembolik bir bağışta bulunacağını söylemişlerdir.¹¹⁹

6. Kamptan Kaçma Olayları

Yahudi mülteciler İngilizler tarafından Kıbrıs'a zorla getirildikleri için, ilk günden itibaren sorun çıkarmaya başladılar ve her fırsatta Filistin'e gitmenin yollarını ararlar. Çeşitli zamanlarda münferit ve toplu olarak firar girişimleri olsa da bunların çoğu başarısızlıkla sonuçlanır. Mültecilerin kamplarda bitişik kamplara dahi geçişleri yasaklanmış, kamplar arası iletişim en asgari düzeye düşürülmeye çalışılmıştır. Buldukları kamplar tel örgülerle çevrilmiş, askeri personelin sıkı gözetimi altında tutulmuştur. Bu sıkı denetimlere rağmen kamplardan firar girişimlerinin ilki 1946 yılının Eylül ayında yaşanır. Kamp tel örgülerini aşmayı başaran 3 Yahudi firar etmişse de Ada'dan kaçmayı başaramayacaklarını anlayıp aynı gün polise teslim olurlar ve kampa geri gönderilirler.¹²⁰

Yaşanan firar girişimlerinden bir diğeri Limasol Kampı'ndan askeri hastaneye tedavi için götürülen 2 Yahudi'nin hastaneden kaçmalarıyla başlar. Bu kaçaklar aramalar sonucu Limasol polisi tarafından yakalanarak gözaltına alınırlar.¹²¹ Ksilotimbo Kampı'ndan kaçan 3 mülteci ise Akna Köyü yakınlarında yakalanır ve kampa iade edilir.¹²² 12 Mart 1947 tarihinde Ksilotimbo Kampı'ndan kaçan 2 Yahudi ise aynı günün akşam saatlerinde yakalanarak polise teslim edilir. Kampa götürülmelerinin ardından başka bir kampı ziyaret etmelerine müsaade edilen 200 Yahudi

¹¹⁷ *Hür Söz*, 1-23- 09.09.1946, s.2.

¹¹⁸ *Hür Söz*, 3-684-07.10.1948, s.1.

¹¹⁹ *Hür Söz*, 1-789- 11.02.1949, s.2.

¹²⁰ *Hür Söz*, 1-15- 01.09.1946, s.1.

¹²¹ *Hür Söz*, 1-26- 12.09.1946, s.1.

¹²² *Hür Söz*, 1-198- 09.03.1947, s.2.

askerlerin gözetiminde diğer kampa giderken gösteriler yapmaya başlar, tekrar kamplarına dönmeleri emredildiği halde karşı gelerek askerleri taşlarlar. Bu 1 askerin yaralanmasına yol açar. Taşkınlığın önlenmesi amacıyla mültecilerin üzerine açılan ateş sonucu 2'si ağır olmak üzere 5 Yahudi yaralanır ve Yahudiler kamplarına geri dönmek zorunda kalır.¹²³

Yine amacı Filistin'e gitmek olan Havem adında bir Yahudi Ksilotimbo Kampı'ndan kaçmış fakat kısa sürede yakalanarak tutuklanmıştır.¹²⁴ Firar girişimlerinden dolayı Kıbrıs polisi farklı zamanlarda Mağusa otellerine baskın yapıp, odaları kontrol ederek kaçak Yahudi arar.¹²⁵ Karaoğlu Kampı'ndan kaçan 19 yaşındaki 2 Yahudi genci de bir süre sonra yakalanarak kamp kumandanına teslim edilmiş, 22 Temmuz'da yapılan mahkemeleri sonucunda her 2'si de 21'er gün hapis cezasına çarptırılmışlardır.¹²⁶ 1948 Ocak ayında aralarında 100 metre mesafe bulunan Ksilotimbo ve Dikelya kampları arası izinsiz geçiş yapmak isteyen mülteciler üzerine açılan ateş sonucu 1 Yahudi ağır yaralanmıştır.¹²⁷ Karaoğlu Kampı'ndan kaçan 2 Yahudi ise, polis tarafından yakalanarak mahkemeye sevk edilmiş, suçları sabit görülerek 6'şar ay hapis cezasına mahkûm edilmişlerdir.¹²⁸

29 Eylül, 30 Eylül bağlayan gece Karaoğlu Kampı'nda bulunan 9 Yahudi kaçma teşebbüsünde bulunmuş, askerî muhafızlar tarafından durdurulan mültecilerden Chaim Sohn isimli mülteci yapılan uyarıyı dinlemediğinden üzerine ateş açılarak öldürülmüştür. Kamptaki Yahudiler, Birleşmiş Milletler Sekreteri Mr. Tryve Lie'ye bir protesto telgrafı çekerek ölen Yahudi için bir günlük matem ve açlık grevi ilan etmiştir. Ölen firari Yahudi Margo'da bulunan Yahudi mezarlığına defnedilmiştir.¹²⁹ Firar olaylarından bir diğeri ise Dikelya Kampında yaşanmış, kamptan kaçmayı başaran 19 Yahudi Strovulo denilen mevkide yakalanmışlardır.¹³⁰

1948 yılının Temmuz ayına kadar Mağusa'daki kamplardan kaçıp yakalanan mülteci sayısı 50 civarında olmuştur.¹³¹ İngiltere Parlamentosunda Sosyalist bir milletvekili tarafından sorulan bir soruya cevaben İngiltere Savunma Bakanı Mr. Shinwell, Kıbrıs'taki Yahudi kamplarında vazife gören askerlerin kaçma hadiselerini önlemek için aşırı şiddet kullanmadıklarını bildirmiştir. Bakan, ayrıca kamplar kuruluşundan

¹²³ *Hür Söz*, 1-205- 16.03.1947, s.1.

¹²⁴ *Hür Söz*, 1-253- 08.05.1947, s.2.

¹²⁵ *Hür Söz*, 1-271- 29.05.1947, s.2.

¹²⁶ *Hür Söz*, 1-318- 23.07.1947, s.2.

¹²⁷ *Hür Söz*, 2-246- 20.01.1948, s.1.

¹²⁸ *Hür Söz*, 2-472- 27.01.1948, s.2.

¹²⁹ *Hür Söz*, 3-680- 02.10.1948, s.1.

¹³⁰ *Hür Söz*, 3-661- 10.09.1948, s.2.

¹³¹ *Hür Söz*, 2-614- 15.07.1948, s.2.

beri 161 Yahudi'nin kaçtığını ve bunların 156'sının yakalanarak kampa iade edildiğini belirtmiştir.¹³²

6. Yahudilerin Filistin'e Gönderilmesi

Filistin'e gitmeleri yasaklanan Yahudi mültecilerin 1946 yılında Kıbrıs'a getirilmeye başlamasının ardından aynı yılın Kasım ayında Filistin İngiliz Hükümeti yayınladığı bir tebliğle 15 Kasım 1946 tarihinden, 14 Ocak 1947 tarihine kadar Filistin'e 2'şer defa olmak üzere 1.500'er Yahudi girmesine müsaade edileceğini açıklar. Fakat bu ilk gönderilecek 1.500 kişilik kafiye Filistin'e kaçak yollarla giren ve denetim altında olan 843 Yahudi'nin dâhil edildiği belirtilir. Bu kafiye ayrıca Kıbrıs'tan gelecek 300 Yahudi'nin katılacağı, ikinci 1.500 kişilik kafilenin ise 15 Aralık 1946 ile Ocak 1947 arasında kabul edileceği ve buna 750 mülteci daha eklenebileceği açıklanır. Filistin Hükümeti'nin Kıbrıs'taki Yahudilerden Filistin'e kabul edilecek mülteci sayısını bildiren bu tebligat kamp liderlerine bildirilmiş, sayının az olması Yahudileri hayal kırıklığına uğratmıştır.¹³³ Yahudi heyetleri ve resmi makamlar tarafından seçilen ilk 300 kişi küçük çocuklar ve hamile kadınlardan oluşur. Ayrıca hastanelerde yatan hastalar da bu 300 kişilik kafiye dâhil edilir. Kişilerin tespiti sonucunda 270 kişilik bir liste oluşurken, kalan 30 kişi ise kurayla belirlenir.¹³⁴ Seçilen mülteciler 1 Aralık 1946 tarihinde Mağusa'dan Filistin'e hareket eder.¹³⁵ 9 Aralık'ta 750 mülteci daha Ocean Vigour gemisi ile Filistin'e gönderilirken, Karaoğlu Kampındaki Yahudilerden ilk 2.000 kişinin Dikelya Kampına nakline başlanır.¹³⁶ Nakil edilen Yahudilerden 1.000'i Ocean Vigour gemisi ile Athlip Kampına gönderilir.¹³⁷

İngiliz Hükümetinin belirlemiş olduğu aylık 750 kişi kotasına göre Yahudilerin Kıbrıs'tan Filistin'e nakli 1947 Şubat ayında devam eder, 15 Şubat tarihinde 750 kişinin yanında 48'de hasta Yahudi mülteci Ocean Vigour vapuruyla gönderilir.¹³⁸ 15 Mart tarihinde ise seçilen 750 kişilik kafiye Empair Rival gemisi ile nakledilir.¹³⁹ Bu arada Yahudiler Nisan ayında Filistin'e gönderilecek sayının daha çok olmasını isteyerek bu uygulamaya itiraz eder ve Karaoğlu Kampı'ndaki tesisleri yakarak kaçmaya çalışır. Bunun üzerine bir muhafız kargaşalığı çıkaranların üzerine ateş açmaya mecbur kalır. Olaylarda 1 kişi hayatını kaybeder, 6

¹³² *Hür Söz*, 2-743- 16.12.1948, s.1.

¹³³ *Hür Söz*, 1-87- 14.11.1946, s.1.

¹³⁴ *Hür Söz*, 1-103-30.11.1946, s.2.

¹³⁵ *Hür Söz*, 1-105- 02.12.1946, s.1.

¹³⁶ *Hür Söz*, 1-113- 10.12.1946, s.2.

¹³⁷ *Hür Söz*, 1-114- 11.12.1946, s.1.

¹³⁸ *Hür Söz*, 1-177- 15.02.1947, s.1.

¹³⁹ *Hür Söz*, 1-206- 17.03.1947, s.1.

kişi de yaralanır.¹⁴⁰ Mülteci Yahudilerin Filistin'e nakli devam ettirilerek 1.125'i Mayıs ayının sonunda,¹⁴¹ 750'si Temmuz ayının sonlarına doğru gönderilir.¹⁴² Mağusa'dan Filistin'e Yahudi mültecileri götüren 3 gemiden 1'i olan Empire Lifeguard gemisi ise Hayfa'ya varır varmaz içine önceden yerleştirilmiş olan bir bombanın patlaması sonucu ağır hasar alır. 250 mülteci taşıyan gemiden 200'ü indikten sonra olan bu patlamada hayatını kaybeden olmaz. Gariptir ki, olaydan sonra Filistin'deki Yahudi Hagana Teşkilâtı yaydığı beyannamelerle bu patlamanın sorumluluğunu üstlendiğini açıklar. Genelde İngilizlerle ters düşen bu Yahudi teşkilâtı Hagana'nın, son zamanlarda İngilizlerle işbirliği yaptığı anlaşılır.¹⁴³

1947 yılının Ağustos ayında Kıbrıs kamplarında bulunan 500 öksüz Yahudi çocuğuna öncelik verilerek Empire Rest ve Empire Comfort isimli vapurlarla gönderilir.¹⁴⁴ Yılsonuna kadar ise çocuklu mültecilere öncelik verilmek suretiyle 2.653 mülteci Eftalia ve Kademah isimli vapurlarla Mağusa'dan Filistin'e gönderilir.¹⁴⁵ 12 Mayıs 1948 tarihine kadar 3.548 Yahudi Mağusa'dan çeşitli zamanlarda ve farklı vapurlarla Filistin'e nakledilir.¹⁴⁶

1948 yılının 14 Mayısını 15 Mayısı bağlayan gece, Filistin ve Yahudi tarihinde olduğu gibi Akdeniz ve hatta bütün dünya tarihinde önemli bir dönüm noktası teşkil eder. Cuma gecesi 12'yi 1 dakika gece hiç bir devlet idaresine tabi olmayan Filistin'de İsrail isimli bir Yahudi devleti kurularak faaliyete geçtiği bildirilir. Yeni devletin geçici hükümetinin başbakanlığına Yahudi liderlerinden Ben Gurion getirilir ve aynı gün Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Truman kurulan İsrail Devleti'ni tanıdığını ilan eder. Yahudi hükümetinin ilk icraatı ise İngilizler tarafından uygulanan ve Filistin'e yapılacak göçü yasaklayan kanunu lâğvetmek olur. Bunu yapmakla bütün dünya Yahudilerinin Filistin'de toplanmalarına imkân verilir ve Yahudi Hükümeti tüm Avrupa Yahudilerini Filistin'e yerleşmeye davet eder.¹⁴⁷

15 Mayıs 1948 tarihinde İngiltere hükümetinin Filistin'deki idaresinin sona ermesiyle artık Yahudilerin Filistin'e gönderilmesi işi yeni bir safhaya girer. Nakil işi artık Filistin'deki Yahudi komiteleri tarafından

¹⁴⁰ *Hür Söz*, 1-237- 21.04.1947, s.1.

¹⁴¹ *Hür Söz*, 1-271- 29.05.1947, s.1.

¹⁴² *Hür Söz*, 1-319- 24.07.1947, s.1.

¹⁴³ *Hür Söz*, 1-320- 25.07.1947, s.1.

¹⁴⁴ *Hür Söz*, 1-341- 21.08.1947, s.1.

¹⁴⁵ *Hür Söz*, 1-355- 06.09.1947, s.1; *Hür Söz*, 2-378- 03.10.1947, s.4; *Hür Söz*, 2-3390- 17.10.1947, s.1; *Hür Söz*, 2-416- 19.11.1947, s.2; *Hür Söz*, 2-426- 30.11.1947, s.1;

¹⁴⁶ *Hür Söz*, 2-473- 28.01.1948, s.2; *Hür Söz*, 2-479- 04.02.1948, s.2; *Hür Söz*, 2-490- 18.02.1948, s.2; *Hür Söz*, 2-512- 14.03.1948, s.2; *Hür Söz*, 2-515- 18.03.1948, s.1; *Hür Söz*, 2-525- 31.03.1948, s.1; *Hür Söz*, 2-545- 23.04.1948, s.4; *Hür Söz*, 2-560- 12.05.1948, s.2.

¹⁴⁷ *Hür Söz*, 2-563- 16.05.1948, s.1.

üstlenilerek Filistin'e artık her ay 10.000 Yahudi'nin getirilmesine çalışılacağı bildirilir. Kıbrıs'taki kamplarda muhafaza altında bulundurulmuş 25.000 kadar Yahudi, Filistin'deki İngiliz idaresinin sona ermesini büyük bir sevinçle karşılayarak, kutlamalar yapmaya başlar.¹⁴⁸ İsrail'in kurulmasından sonra Yahudilerin Kıbrıs'tan sevk edilmesi için Pan York ve Pan Crescent isimli vapurların sahipleri ile Filistin Yahudi Ajanlığı arasında anlaşma yapılır¹⁴⁹ fakat İsrail'in meşruiyetini kabul etmeyen Arap devletlerinin hava saldırıları nedeniyle nakil işi sekteye uğrar.¹⁵⁰ Daha sonra İngilizlerle yapılan anlaşma gereği nakliye işinin Birleşmiş Milletler gözetmenleri huzurunda ve Filistin mütareke şartları gereğince yapılmasına karar verilir.¹⁵¹ Bu anlaşma yalnız ihtiyar, çocuk ve engelli Yahudilerin Filistin'e gitmelerine müsaade ederken, askerlik çağında olan Yahudilerin Filistin'e girmesine müsaade etmez. Bu nedenle Kıbrıs'ta bulunan 24.000 mülteci kararı protesto amacıyla bir günlük açlık grevi başlatır.¹⁵² Kıbrıs hükümeti de bu konuda resmi bir açıklama yaparak, Yahudilerin Kıbrıs'tan nakilleri konusunda her türlü yardımı yapacağını bildirir.¹⁵³

1948 Temmuz ayında Birleşmiş Milletler tarafından gönderilen bir Amerikan subayının gözetiminde Mağusa Limanına gelen Pan York Vapuru ile 24.000 Yahudi mülteciye yaşlı kadın-erkek ve küçük çocuklardan oluşan 8.700'ü Filistin Hayfa Limanı'na gönderilir.¹⁵⁴ Mağusa'da vapura yerleştirme işi İngiliz subayları ve kadın askerler tarafından yapılarak, hareket saati gemilerin megafonlarından bazı klasik müzik parçaları çalınır Yahudilere moral verilir. Son gönderilen 1.000 kişilik kafilenin çoğunun askerlik çağındaki gençlerden oluştuğu da dikkatlerden kaçmaz.¹⁵⁵ Gönderilen bu mültecilerden sonra Kıbrıs'ta daha 14.000 Yahudi mülteci kalır.¹⁵⁶ Bunlardan 9.000'ini askerlik yapacak çağdaki gençler oluşturur.¹⁵⁷ Ağustos ayının farklı günlerinde Hatikva isimli vapur ile 874 mülteci gönderilir. Bunların gemilere nakli esnasında sandıklar içinde saklanmış askerlik çağındaki gençlerin olduğu fark edilince polis bu kişileri gemiden indirip tutuklar.¹⁵⁸ Mültecilerin nakli 1948 yılının son aylarında da devam eder. Yılsonuna kadar 500 kadarı

¹⁴⁸ *Hür Söz*, 2-561- 13.05.1948, s.1.

¹⁴⁹ *Hür Söz*, 2-562- 15.05.1948, s.1.

¹⁵⁰ *Hür Söz*, 2-572- 26.05.1948, s.1.

¹⁵¹ *Hür Söz*, 2-604- 03.07.1948, s.1.

¹⁵² *Hür Söz*, 2-584- 09.06.1948, s.1.

¹⁵³ *Hür Söz*, 2-581- 05.06.1948, s.1.

¹⁵⁴ *Hür Söz*, 2-606- 06.07.1948, s.1.

¹⁵⁵ *Hür Söz*, 2-607- 07.07.1948, s.2; *Hür Söz*, 2-609- 09.07.1948, s.2; *Hür Söz*, 2-618- 20.07.1948, s.2.

¹⁵⁶ *Hür Söz*, 2-613- 14.07.1948, s.2.

¹⁵⁷ *Hür Söz*, 2-612- 24.07.1948, s.1.

¹⁵⁸ *Hür Söz*, 2-636- 11.08.1948, s.1; *Hür Söz*, 3-641- 18.08.1948, s.1; *Hür Söz*, 3-644- 21.08.1948, s.2.

öğrenci olan 752 mülteci gemilerle gönderilir.¹⁵⁹ Bu arada Mağusa'da Altın Kum mevkiindeki kampta bulunan 300 kadar Alman harp esiri de 10 Eylül 1948 Cuma günü memleketlerine iade edilir.¹⁶⁰

Ksilotimbo Kampı'ndaki kadın ve çocuklar Filistin'e gitmekte serbest olmalarına rağmen, kadınlar eşlerinin Filistin'e gidişi serbest oluncaya kadar onlarla birlikte kalmayı tercih eder. Amerikan Tevziat komitesi doktorları kampta yaptıkları muayene sonucunda halen kampta bulunan 800 çocuğun salgın deri hastalığına kapılacağından endişelendiklerini, bundan dolayı da kendilerinin sorumlu olmayacaklarını belirtir.¹⁶¹

İngiliz Dışişleri Bakanı Mr. Bevin 1949 yılının Şubat ayına doğru Avam Kamarasında verdiği bir beyanatta, Kıbrıs kamplarında bulunan askerlik yaşında bulunur da dâhil olmak üzere 11.000 Yahudi'nin nakil araçları temin edilir edilmez serbest bırakılıp Filistin'e gönderileceklerini bildirir.¹⁶² İngiltere'nin bu açıklamalarından sonra Cenevre'de ki Milletlerarası Mülteciler Teşkilâtı da Filistin'e yapılacak Yahudi göçünü önleyecek tedbirlerin kaldırılmasına karar verildiğini açıklar.¹⁶³ Bu açıklamaların ardından mültecilerin nakil işine hız verilerek, 1949 Şubat ayı içinde Galilea ve Azmout adlı Yahudi vapurları ile kalan 11.226 Yahudi Filistin'e gönderilir ve Kıbrıs'taki kamplar boşaltılır.¹⁶⁴

Kıbrıs'ta bulunan bütün Yahudiler Filistin'e gönderildikten sonra boşaltılan kampların hangi amaç için kullanılacağı askeri makamlarla, Mağusa Belediyesi arasında sorun haline gelir. Askeri makamlar Kıbrıs'ta bulunan askerlerin yerleşeceğini belirtirken, Mağusa Belediyesi buralara evsiz kişilerin yerleştirilmesini istediğini bildirir.¹⁶⁵

Kıbrıs kamplarının 13 Ağustos 1946 tarihinde kurulmasından itibaren geçen 3 yıl içinde yapılan tüm harcamalara dair Amerikan Müşterek Tevziat Komitesinin yaptığı açıklamada; "*Yahudilerin Kıbrıs'a getirilmeye başladığı günden, 1949 Şubat ayına kadar Kıbrıs kamplarında 52.000 Yahudi barındırılmıştır. Bu müddet zarfında Tevziat Komitesi tarafından Yahudilere 1.800.000 \$ yardımda bulunulmuştur. Dağıtılan 250 elbiselik, yiyecek paketi vs. ise bu miktara dâhil edilmemiştir*"¹⁶⁶ ifadeleri yer almıştır.

¹⁵⁹ *Hür Söz*, 3-660- 09.09.1948, s.2; *Hür Söz*, 3-744- 17.12.1948, s.2.

¹⁶⁰ *Hür Söz*,3-656-04.09.1948, s.2.

¹⁶¹ *Hür Söz*, 3-757- 04.01.1949, s.4.

¹⁶² *Hür Söz*, 3-770- 20.01.1949, s.2.

¹⁶³ *Hür Söz*, 3-779- 30.01.1949, s.1.

¹⁶⁴ *Hür Söz*,3-782-30.01.1949, s.1; *Hür Söz*,3-783-04.02.1949, s.2; *Hür Söz*,3-784-05.02.1949, s.2; *Hür Söz*, 3-788- 10.02.1949, s.2.

¹⁶⁵ *Hür Söz*,3-799-26.02.1949, s.2.

¹⁶⁶ *Hür Söz*,3-771-21.01.1949, s.2.

İngiltere Müstemlekeler Bakanı Mr .Grech Jones'un bakanlığa sunduğu hesap cetvelinde ise; Kıbrıs'ta bulunan Yahudilerin getirilmesi, yerleştirilerek yine götürülüp Filistin'e teslim edilmesine kadar olan dönem içinde 5.185.000£ harcama yapıldığı, bu harcamalara yiyecek masraflarının da dâhil edildiği belirtilmiştir.¹⁶⁷

7. Sonuç

Nazi zulmünden kaçarak Avrupa'dan Filistin'e kaçak yollarla gitmek için gemilerle yola çıkan ancak İngilizler tarafından Akdeniz'de yakalanarak 1946 yılından itibaren Kıbrıs'a getirilen Yahudiler, 1949 yılının Şubat ayına kadar Kıbrıs'taki mülteci kamplarında kalmışlardır. İçlerinde Nazi kamplarında kalanlarında olduğu bu kişiler getirildikleri günden itibaren Filistin'e gitmenin yollarını aramışlar, her fırsatta serbest bırakılmaları için bir yol bulmaya çalışmışlardır. Bu yıllarda Filistin de, Kıbrıs da İngiltere'nin manda yönetimi altındadır. Filistin'deki Yahudilerle İngiliz askerleri arasında yaşanan çatışmalar ve terör eylemleriyle İngiliz askerlerine kayıplar verdiren Yahudilerin kaçak yollarla gelip çoğalmasından korkan İngilizler, onları yine kendi kontrolü altındaki Kıbrıs'a getirmiştir.

Kıbrıs'ta farklı yerlerde kurulmuş olan kamplar İngiliz askerleri tarafından sıkı kontrol altında tutulmuş, mültecilerin kamplar arasında bile iletişim kurmasına müsaade edilmemiştir. Kamplarda kaldıkları 3 yıl içinde firar girişimleri olmuşsa da bunların çoğu başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Özellikle 1948 yılının Mayıs ayında İsrail'in kurulmasıyla birlikte Kıbrıs'taki Yahudilerin Filistin'e nakil işi hız kazanmış, 1949 Şubat'na kadar da bu nakiller sürmüştür. Yahudilerin Kıbrıs'a getirilişi özellikle Kıbrıslı Rumları ekonominin zarar göreceği, gıda maddelerinin fiyatlarının artacağı korkusuyla rahatsız etmiş, mültecilere misafirperver bir tutum sergilenmemiştir. Bu rahatsızlıkları basın aracılığıyla da sık sık dile getirilmiştir. Kampların boşaltılmasına kadar geçen sürede, ABD 1.800.000 \$, İngiltere 5.185.000£ tutarında harcama yaptıklarını resmi ağızdan beyan etmişlerdir.

Sonuç olarak, Siyonistlerin, İngiltere ve ABD'nin öncülüğünde Filistin'de Yahudi devleti kurma ve tüm dünya Yahudilerini bir çatı altında toplama faaliyetleri sonuçsuz kalmamıştır. Yahudiler İngiltere ve Amerika'nın sayesinde yaklaşık 2.000 yıldır kuramadıkları devleti Filistin'de (sözde kendilerine vadedilmiş topraklar) kurmayı başarmışlardır. Kuruluşunun 70. yılını kutladıkları bu yıla gelene kadar ise işgalci yöntemlerle Filistin'in neredeyse tamamını ele geçirmişlerdir.

¹⁶⁷ *Hür Söz*,3-792-18.02.1949, s.1.

Kaynaklar

Ateş Gazetesi

Hür Söz Gazetesi (Nüshalar Metin İçindeki Dipnotlarda Ayrıntılı Verildiğinden Dolayı Kaynakçada Sunulmamıştır.)

Balcı, Sezai, Balcıoğlu, Mustafa, *Rothschildler ve Osmanlı İmparatorluğu*, Erguvani Yay., II. Baskı, Ankara 2017.

Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, *Osmanlı İdaresinde Kıbrıs*, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yay., Ankara, 2000.

Bethell, Nicholas, *The Palestine Triangle; The Struggle for the Holy Land, 1935-1948*, New York: G.P. Putnam's Sons, 1979.

Çiçek, Kemal, "Kıbrıs", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 25, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara, 2002.

Danacıoğlu, Esra, "Kıbrıs Yahudi Gözaltı Kampları", *Söylem Dergisi*, Sayı 2, Cilt 1, Şubat 1996.

Değerli, Esra Sarıkoyuncu, "Demokrat Parti Döneminde Türkiye'nin Kıbrıs Politikası", *Gazi Akademik Bakış*, Cilt 6, Sayı 11, Ankara, Kış 2012.

Düstur, 3. Tertip, C.5, Necmi İstikbal Matbaası, İstanbul, 1931.

Erdönmez, Celal, *Şeriye Sicillerine Göre Kıbrıs'ta Toplum Yapısı (1839-1856)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2004.

Kodaman, Bayram, *Sultan II. Abdulhamid Devri Doğu Anadolu Politikası*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay., Ankara, 1987.

Kurat, Akdes Nimet, *Türk İngiliz Münasebetlerinin Başlangıcı ve Gelişmesi (1553-1610)*, TTK Basımevi, Ankara, 1953.

Laub, Morris, *Last Barrier to Freedom; Internment of Jewish Holocaust Survivors on Cyprus, 1946-1949*, California, 1985.

Sonyel, Selahi R., "İngiltere Dışişleri Bakanlığı Belgelerine Göre Osmanlı Padişahı Abdülhamit 48 Saat İçinde Kıbrıs'ı İngiltere'ye Nasıl Kiraladı", *Belleten*, C. XVII, Sayı: 168, 1977.

Schaary, David, "The Social Structure of the Cyprus Detention Camps 1946-1949", *Studies in Zionism Journal*, No:6, 1982, s.273-290.

Tanyu, Hikmet, *Tarih Boyunca Yahudiler ve Türkler*, C.2, Elips Kitap, İstanbul, 2005.

Uçarol, Rıfat, *1878 Kıbrıs Sorunu ve Osmanlı-İngiliz Antlaşması*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay., No:2434, İstanbul, 1978.

Uçarol, Rıfat, *Siyasi Tarih(1789-2012)*, Der Yay., 9. Baskı, İstanbul, 2013.

Yerasimos, Stefanos, *Az Gelişmişlik Sürecinde Türkiye, C.2*, Gözlem Yay., İstanbul, 1975.

EK 1: *Hür Söz* Gazetesi'nin 18 Ağustos 1946 Tarihli Nüshası.

Kaynak: *Hür Söz* Gazetesi Arşivi <http://evrak.cm.gov.nc.tr/>

EK 2: *Hür Söz* Gazetesi'nin 18 Şubat 1949 Tarihli Nüshası.

Kaynak: *Hür Söz* Gazetesi Arşivi <http://evrak.cm.gov.nc.tr/>